

Ongelijkheid ondermijnt onderwijskansen

(Erfgoed
Vlaamse volkscultuur kandidaat voor UNESCO-erkenning

(Sociale wetenschap
Blauwdruk voor duurzame vrede

(Beleid
Water is te belangrijk om er over te vechten

(60 jaar
Mensenrechten mogen niet gerelativeerd worden

UNESCO info is het driemaandelijkse tijdschrift van het UNESCO Platform Vlaanderen. Het wil de idealen en programma's van de UNESCO beter bekend maken door in gewone mensentaal te vertellen wat de Organisatie dagdagelijks doet.

Het UNESCO Platform Vlaanderen is een niet-gouvernementele organisatie die fungeert als het centrale aanspreekpunt voor iedereen in Vlaanderen die informatie zoekt die verband houdt met de activiteiten en programma's van de UNESCO. De organisatie staat eveneens in voor de coördinatie van een aantal Unesco-initiatieven in Vlaanderen en zorgt er via samenwerking en netwerking met andere partners voor dat de idealen van de UNESCO beter ingang vinden bij de civil society.

Hoofd Redactie:
Marino Bultinck

Bijzondere medewerkers:
Jorn Van Thillo, Nadia Ben Hamou

Druk en Vormgeving:
Artypo - De Panne

Verantwoordelijke Uitgever:
Jean-Pierre Dehouck

Correspondentieadres:

UNESCO@vlaanderen

UNESCO Platform Vlaanderen vzw
Farasijnstraat 32
8670 Koksijde (Oostduinkerke)

tel +32 (0)58 51 44 79 en 52 36 41
fax +32 (0)58 51 44 79
e-mail info@unesco-vlaanderen.be

Website:
www.unesco-vlaanderen.be

Webdesign:
www.dekat.com

Abonnementen:

Voor € 10 per kalenderjaar kan je UNESCO info al bij je in de brievenbus ontvangen. Het volstaat een briefje, fax of e-mail met je gegevens naar ons correspondentieadres te sturen om UNESCO info voortaan thuisgestuurd te krijgen.

UNESCO Platform Vlaanderen vzw geniet de steun van:

De UNESCO is de intergouvernementele Organisatie voor Onderwijs, Wetenschappen, Cultuur en Communicatie, een van de gespecialiseerde agentschappen van de Verenigde Naties. Het doel van de Organisatie bestaat erin om vrede en veiligheid te bevorderen door de samenwerking tussen landen te stimuleren in de deelgebieden die tot haar actiedomein behoren teneinde een universeel respect voor rechtvaardigheid, de wet, mensenrechten en fundamentele vrijheden ingang te doen vinden voor alle volkeren ter wereld zonder onderscheid van ras, geslacht, taal of godsdienst.

Kort

De vlag dekt de lading: korte berichten over wat er zich zoal afspeelt op het actieterrein van de UNESCO. **2**

Wereld

7

Ongelijkheid ondermijnt onderwijskansen van miljoenen kinderen **7**
Miljoenen kinderen worden geboren met een sociale achterstand die ze al te vaak ook via het onderwijs niet kunnen inhalen waardoor niet alleen hun zelfontplooiing wordt belemmerd maar evenzeer de ontwikkeling van hun gemeenschap. Een UNESCO-rapport luidt de alarmklok.

11

Blauwdruk voor duurzame vrede **11**
De in Leuven gevestigde UNESCO Chair on Building Sustainable Peace voert onderzoek naar de bouwstenen waarmee een duurzame vrede kan worden opgebouwd.

12

De mensenrechten mogen niet gerelativeerd worden **12**
Naar aanleiding van de 60ste verjaardag van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens blikt een van de auteurs terug op het totstandkomen van het baanbrekende document.

20

Tennislegende mentor voor gendergelijkheid **14**
De samenwerking die de UNESCO en de spelersorganisatie van het vrouwentennis aangingen ter verbetering van de positie van de vrouw, krijgt een nieuw gezicht in de persoon van Billie Jean King.

Water is te belangrijk om er over te vechten **15**
Een wetenschapper met ervaring in conflictbemiddeling roept op om de politiek te overstijgen en samen te werken aan de oplossing van de alsmaar groter wordende waterproblemen in het Midden-Oosten

Meer investeren in alfabetiseren **17**
Landen moeten middelen en zorg besteden aan het optrekken van de geletterdheid onder volwassenen, zo stelt een nieuw UNESCO-rapport dat de vooruitgang van het VN Decennium voor Geletterdheid evalueert.

De strijd tegen aids **18**
Viroloog Luc Montagnier bindt al jarenlang de strijd aan tegen aids met de steun van de UNESCO. Hij ziet enkele positieve evoluties die kunnen leiden tot een oplossing voor de epidemie.

Vlaamse volkscultuur kandidaat voor UNESCO-erkenning **20**
Het Carnaval van Aalst en de Heilig-Bloedprocessie van Brugge zijn kandidaat voor de nieuwe Representatieve lijst van immaterieel erfgoed van UNESCO.

Focus

23

Bouwtechnisch onderhoud en beheer van het Groot Begijnhof in Leuven **22**
Er wordt zelden stilgestaan bij het specifieke beheer dat werelderfgoedsites vergen om te garanderen dat ook toekomstige generaties kunnen genieten van hun uitzonderlijke waarde. Daarom besteden we ruime aandacht aan de ideeën achter, en de dagdagelijkse uitvoering van, het beheer van het Groot Begijnhof in Leuven, een van de dertien Vlaamse begijnhoven die erkent zijn als werelderfgoed.

Publicaties

Boeken **26**
Brochure "Ethiek van Wetenschap en Technologie bij UNESCO" **27**

Betere bescherming voor erfgoed onder water

Op 2 januari 2009 wordt de *Conventie ter bescherming van het cultureel erfgoed onder water* officieel van kracht, precies drie maanden nadat een twintigste lidstaat van de UNESCO het verdrag ratificeerde. Gehoopt wordt dat de conventie kan bijdragen tot het beknotten van de illegale handel in uit scheepswrakken geplunderde cultuurgoederen.

De conventie is in 2001 door de Algemene Conferentie van de UNESCO aangenomen en streeft naar een betere bescherming van onder water liggende scheepswrakken en ruïnes. Met dit internationaal verdrag wil de internationale gemeenschap reageren op toenemende plunderingen en vernielingen van onder water gelegen cultureel erfgoed dat steeds meer schattenjagers lokt.

De conventie is gebaseerd op vier principes: de verplichting om cultureel erfgoed onder water te beschermen; een sterke voorkeur voor in situ (dus onder water) bescherming; een verbod op commerciële uitbating van dergelijk erfgoed; samenwerking tussen landen ter bescherming van dit erfgoed, ter bevordering van opleidingen inzake onderwaterarcheologie, en ter sensibilisering voor het belang van gezonken erfgoed. De conventie speelt geen rechter bij betwistingen over de eigendom van erfgoed onder water en komt ook niet in het vaarwater van de jurisdictie of soevereiniteit van landen. De annex van de conventie stelt regels voorop over wat er wel en niet kan bij sites onder water; regels die door een brede basis van archeologen gedragen worden.

Het cultureel erfgoed onder water is zeer verscheiden. Wereldwijd liggen er naar schatting 3 miljoen scheepswrakken verspreid over de zeebodem. Veel sites zijn reeds gelokaliseerd, zoals de ruïnes van de vuurtoren van Alexandrië en het paleis van Cleopatra (Egypte), een deel van oud-Carthago (Tunesië) en het Jamaicaanse Port Royal dat verwoest werd door een aardbeving in 1692. Cultureel erfgoed onder water omvat ook landschappen en grotten met rotsschilderingen die nu onder water liggen.

Scoren tegen racisme in de sport

Jongeren die meewerkten aan het Youth Voices against Racism project, een gezamenlijk initiatief van de UNESCO, FC Barcelona en de Europese coalitie van steden tegen racisme in samenwerking met het Europees Parlement, bezochten het parlement in Brussel op 6 november 2008 om een document voor te stellen dat 10 aanbevelingen bevat om racisme in, en via, sport aan te pakken.

De aanbevelingen zijn het resultaat van een raadpleging van jongeren tussen 15 en 18 die georganiseerd werd door de Coalitie waarvan het netwerk 82 steden en gemeenten uit 17 landen omvat. Tussen juni en augustus organiseerden de steden bijeenkomsten met jongeren in scholen, sportclubs en jeugdruimten, en via internetforums, om hen de kans te geven hun ideeën te formuleren omtrent manieren om tolerantie, wederzijds respect en solidariteit via sport te promoten.

De jongeren die aan het project deelnamen stellen onder meer

voor om meer inspanningen te doen voor sensibilisering in de rand van sportevenementen, om clausules omtrent antiracisme en antidiscriminatie op te nemen in sportcontracten en om teams straffen op te leggen als een van hun spelers aan de basis ligt van racistische incidenten voor of na een match.

http://portal.unesco.org/shs/en/ev.php-URL_ID=12500&URL_DO=D O _ T O P I C & U R L _ S E C T I O N=201.html

Afrikaanse journalisten verenigd

Vertegenwoordigers van vakorganisaties voor journalisten uit meer dan 30 Afrikaanse landen kwamen op 21 en 22 november 2008 samen in Nairobi (Kenia) voor het eerste congres van de Federatie van Afrikaanse Journalisten (FAJ). De bijeenkomst genoot de steun van de UNESCO.

Tijdens het congres namen de vertegenwoordigers de statuten en de reglementen van de FAJ aan en stelden ze een werkplan voor de komende twee jaar op. De statuten vermelden de uitdrukkelijke steun voor de fundamentele principes van de persvrijheid, de vrijheid van meningsuiting en de vakbondswerking.

De FAJ wil de strijd aanbinden tegen perswetten die gebruikt worden om journalisten te intimideren of om de vrijheid van de onafhankelijke journalistiek te beknotten. Ze wil ook campagne voeren voor de vrijlating van gevangengezette Afrikaanse journalisten en zal de status van waarnemer aanvragen bij de Afrikaanse Unie.

De Internationale Federatie van Journalisten (IFJ) noemt het congres een "historische mijlpaal" voor de versterking van de Afrikaanse journalistiek. Ze meent dat de nieuwe federatie een grote impact kan hebben op de journalistiek en de media van het continent.

Europees volwassenenonderwijs onder de loep

Het volwassenenonderwijs in Europa, Noord-Amerika en Israël stond centraal op een conferentie gehouden in Boedapest van 3 tot 5 december 2008. Er kwamen onderwijsexperts en ministers voor Onderwijs op af maar ook andere vertegenwoordigers van regeringen en vertegenwoordigers van ngo's, de privé-sector, universiteiten en de media. Gastland Hongarije organiseerde de bijeenkomst samen met het UNESCO Instituut voor Levenslang Leren.

Bedoeling was om de huidige tendensen in het volwassenenonderwijs te analyseren, voornamelijk vanuit het perspectief van participatie en insluiting. Er was bijzondere aandacht voor beleidskaders, bestuur en financiering; geletterdheid, basisvaardigheden en essentiële competenties; en monitoring en evaluatie.

38 van de 52 UNESCO-lidstaten in de regio van Europa, Noord-Amerika en Israël dienden nationale rapporten in over de situatie en ontwikkeling van het volwassenenonderwijs. Bevindingen van deze rapporten werden gebundeld in een regionaal rapport dat eveneens onderwerp van gesprek was op de bijeenkomst.

Uit de meeste nationale rapporten blijkt dat landen zich inzetten om het aanbod van volwassenenonderwijs uit te breiden en beter te structureren. Over de vraag of volwassenenonderwijs zich vooral moet toespitsen op economische, sociale of culturele doeleinden, lopen de meningen nog sterk uiteen. Denkcoëfficiënten over dergelijke beleidskeuzes gaan gepaard met de zoektocht naar een geschikt model om het volwassenenonderwijs te financieren en naar een evenwicht tussen de overheid, de werkgevers, het middenveld en individuen. De Europese Commissie merkt op dat er grote verschillen bestaan inzake

de samenhang, de coördinatie en de uitgebreidheid van strategieën voor levenslang leren binnen de Europese Unie; Israël erkent dat er meer moet gedaan worden om het menselijk kapitaal te ontwikkelen en de interculturele solidariteit te bevorderen; en de Verenigde Staten geven toe dat er meer moet worden geïnvesteerd in basiseducatie voor volwassenen.

De conferentie in Boedapest past in een reeks van vijf regionale voorbereidende conferenties die de UNESCO organiseert tussen september 2008 en januari 2009. Naast het analyseren van de voornaamste ontwikkelingen en issues met betrekking tot volwassenenonderwijs, moeten deze conferenties ook strategieën en aanbevelingen formuleren om een beter beleid en meer gerichte actie mogelijk te maken. Deze voorstellen zullen ter tafel liggen tijdens een internationale top over volwassenenonderwijs die in mei 2009 plaatsvindt in Brazilië.

Meer doen voor onderwijs in conflictgebieden

31 vooraanstaande persoonlijkheden die ooit de Nobelprijs voor de vrede kregen, ondertekenden samen een open brief die wereldleiders aanspoort om meer aandacht te besteden aan onderwijs voor kinderen in landen getroffen door een conflict.

De brief is een initiatief van Save the Children, een onafhankelijke internationale organisatie die zich wereldwijd inzet om het lot van kinderen te verbeteren. De helft van de 72 miljoen kinderen die niet naar school gaan, woont in een land waar een conflict woedt. Kwaliteitsvol onderwijs aanbieden aan hen is dan ook een dringende noodzaak.

De UNESCO juicht het initiatief toe en blijft zich inzetten om een cultuur van vrede ingang te doen vinden en zal blijven samenwerken met partners om ervoor te zorgen dat ook kinderen in conflictgebieden kunnen genieten van hun recht op kwaliteitsvol onderwijs.

http://www.savethechildren.net/alliance/what_we_do/rewritethefuture/peace/nobelletter.html

Europees oceanproject

De Intergouvernementele Oceanografische Commissie (IOC) van de UNESCO heeft zich aangesloten bij een consortium van meer dan 100 wetenschappers van 27 organisaties in negen landen dat een project van de Europese Unie uitvoert om onderzoek te doen naar de acidificatie van oceanen.

Het project is in juni van dit jaar gelanceerd en beschikt over een budget van 16,5 miljoen euro voor de komende vier jaar. Het beoogt het documenteren van de acidificatie van oceanen, het onderzoeken

van de impact daarvan op biologische processen, het voorspellen van de gevolgen voor de komende 100 jaar en het adviseren van beleidsmakers over bepaalde drempels of omslagpunten die niet mogen worden overschreden.

De IOC zal ervoor zorgen dat de activiteiten van het project gecoördineerd worden met deze van partners van buiten de Europese Unie. De commissie zal ook een werkgroep oprichten om internationale standaarden op te stellen en voorbeeldpraktijken te bundelen inzake experimenten met betrekking tot oceanacidificatie.

Schooltelevisie voor Irak

De UNESCO en het ministerie van Onderwijs in Irak hebben samen een educatieve televisiezender gelanceerd, IRAQI EDU. De zender is een reactie op de onveilige situatie in het land die nog steeds veel kinderen van de school weghoudt. De Europese Unie financiert het project dat 6,5 miljoen dollar kost.

De nieuwe zender brengt de klok rond educatieve programma's die gebaseerd zijn op het schoolcurriculum van Irak. De programma's zijn afgestemd op leerlingen van het basis- en secundair onderwijs.

De televisiezender is een belangrijk instrument voor het zogenaamde afstandleren. Zowel leerkrachten als leerlingen kunnen erdoor op de hoogte blijven van het schoolcurriculum. De programma's promoten ook waarden zoals vrede en verdraagzaamheid en dragen zo bij tot vredesopbouw en het verzoeningsproces in Irak.

"Het is van essentieel belang, zeker in deze moeilijke omstandigheden, om het recht van iedereen op onderwijs te steunen en om innovatieve methodes aan te wenden om alle leerlingen te bereiken," zo zegt Koïchiro Matsuura, directeur-generaal van de UNESCO. "IRAQI EDU is een veelbelovend initiatief. Het biedt nieuwe leerkanalen aan kwetsbare jongeren. Tezelfdertijd kan het tot voorbeeld dienen voor andere landen of regio's die zich in conflict- of post-conflictsituaties bevinden."

UNESCO wil debat over biobrandstof

De UNESCO wil de dialoog over biobrandstof aanzwengelen en een forum zijn waar haar 193 lidstaten van gedachten kunnen wisselen over dit thema. Dat was de boodschap die Marcio Barbosa, onderdirecteur-generaal van de UNESCO, meegaf tijdens de Internationale Conferentie over Biobrandstof die plaatsvond in São Paulo (Brazilië) van 17 tot 21 november 2008.

Specialisten zijn het erover eens dat internationale samenwerking van essentieel belang is om biobrandstoffen op een duurzame manier te kunnen produceren, ook in ontwikkelingslanden. De UNESCO dient zich aan als neutraal terrein waarop de voor- en nadelen van deze technologie in alle openheid kunnen worden besproken.

"De UNESCO moedigt onderzoek naar alternatieve energiebronnen aan en kan helpen om de dialoog tussen landen over biobrandstof in goede banen te leiden. De Organisatie kan technische samenwerking stimuleren, landen helpen om parameters voor biobrandstof te ontwikkelen en de zuid-zuid en driehoekssamenwerking versterken," aldus Barbosa.

De UNESCO is het enige VN-agentschap met een mandaat voor wetenschap. Een van haar vijf prioriteiten voor de komende zes jaar is het mobiliseren van de wetenschap en het beleid ten voordele van duurzame ontwikkeling. Als multidisciplinair agentschap kan de Organisatie op een holistische manier tot dit complexe debat bijdragen, door het te behandelen in de context van klimaatverandering en door na te gaan welke de sociale gevolgen van projecten voor brandstof zijn en welke educatieve behoeften er daaromtrent bij gemeenschappen bestaan.

Vlaanderen subsidieert digitalisering archief Mandela

De Vlaamse overheid maakt ruim 120.000 euro vrij voor de digitalisering en de ontsluiting van het archief van Nelson Mandela. Het gaat onder meer over het persoonlijke archief, foto's, het gevangenisdossier, speeches en geschriften van dit icoon van de geschiedenis van de 20ste eeuw dat blijvend herinnerd zal worden als een symbool van de anti-Apartheidsbeweging en voor zijn bijdrage aan de geweldloze overgang van het Apartheidstijdperk naar het democratisch Zuid-Afrika.

De Vlaamse steun gaat naar een project van de UNESCO in samenwerking met de Nelson Mandela Foundation en het Centre for Memory and Dialogue. Bedoeling is om alle beschikbare collecties op te sporen, in kaart te brengen en te digitaliseren om ze vervolgens via een nog op te richten internetplatform publiek toegankelijk te maken. Een deel van het geld is ook bedoeld voor de aankoop van collecties en voor het opleiden van een team dat zich zal bezighouden met het digitaliseren en het archiveren.

Het project zal er mee voor zorgen dat de ideeën en inzichten, het engagement voor de wereldvrede, en de strijd voor gelijkheid en vrijheid van Nelson Mandela toekomstige generaties kunnen blijven inspireren.

De Vlaamse middelen worden vrijgemaakt uit het Algemeen Vlaams UNESCO Trustfonds dat in oktober 2007 vernieuwd werd voor een periode van vier jaar en tweejaarlijks 1 miljoen euro ter beschikking stelt van de UNESCO voor de realisatie van projecten die in het verlengde liggen van de Vlaamse buitenlandse politiek (zie UNESCO info 67).

Miljoenen kinderen worden geboren met een sociale achterstand die ze al te vaak ook via het onderwijs niet kunnen inhalen waardoor niet alleen hun zelfontplooiing wordt belemmerd maar evenzeer de ontwikkeling van hun gemeenschap.

Een UNESCO-rapport luidt de alarmklok.

> **Educatie** <

Ongelijkheid ondermijnt onderwijskansen van miljoenen kinderen

Het wereldwijd falen van regeringen om diepgewortelde en hardnekkige ongelijkheden in het onderwijs uit te roeien, veroordeelt miljoenen kinderen tot een leven in armoede met een gebrek aan kansen. Dat is de boodschap van de nieuwste editie van het jaarlijks rapport dat de UNESCO uitgeeft om verslag uit te brengen over de stand van zaken met betrekking tot *Education for All* (EFA).

Gemaakte afspraken

De UNESCO voert de coördinatie van de inspanningen voor EFA: zes afspraken die de internationale gemeenschap maakte in 2000 om tegen 2015 het onderwijs wereldwijd toegankelijker en beter te maken (zie kader). Het is het belangrijkste aandachtspunt van de werking van de Organisatie inzake onderwijs.

Volgens het nieuwe rapport, *2009 Education For All Global Monitoring Report – Overcoming inequality: why governance matters*, zorgt de combinatie van politieke onverschilligheid, het weinig slagkrachtig nationaal beleid dat landen voeren en het niet nakomen van beloftes door hulporganisaties en donoren ervoor dat "onaanvaardbare" nationale en globale ongelijkheden in het onderwijs de inspanningen voor het bereiken van de internationale ontwikkelingsdoelen ondermijnen.

Meer inspanningen nodig

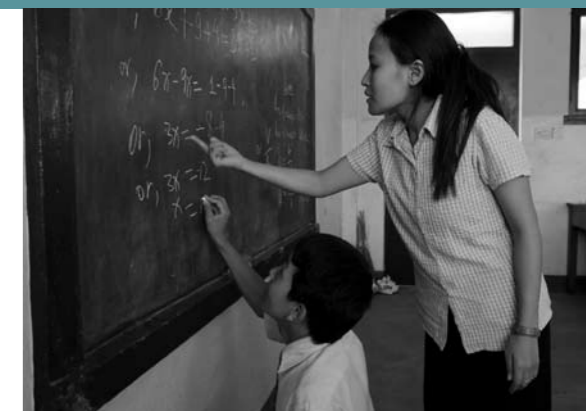
"Wanneer de financiële systemen spaak lopen, zijn de gevolgen zeer zichtbaar en schieten regeringen in actie," verklaart Koïchiro Matsuura, directeur-generaal van de UNESCO. "Wanneer onderwijssystemen spaak lopen zijn de gevolgen minder zichtbaar maar daarom niet minder ernstig. Ongelijke onderwijskansen wakkeren armoede, honger en kindersterfte aan en verminderen de kansen op economische groei. Daarom moeten regeringen sneller, en met meer zin voor hoogdringendheid, optreden."

Education for All

De zes Education for All (EFA) doelstellingen, zoals afgesproken door de internationale gemeenschap tijdens het Wereldonderwijsforum van Dakar in 2000:

1. De zorg voor zeer jonge kinderen en het kleuteronderwijs uitbreiden
2. Gratis en verplicht basisonderwijs bieden tegen 2015
3. De verwerving van vaardigheden door jongeren en adolescenten bevorderen zodat ze in de samenleving kunnen functioneren
4. De alfabetiseringsgraad bij volwassenen met 50% doen toenemen tegen 2015
5. De verschillen op basis van geslacht wegwerken tegen 2005 en in het onderwijs gelijke kansen bieden aan beide geslachten tegen 2015
6. De kwaliteit van het onderwijs verbeteren

www.unesco-vlaanderen.be/efa

De achtergrond van kinderen mag hun onderwijskansen niet bepalen. Regeringen en donoren moeten dringend meer daden stellen die overeenstemmen met hun plichtige verklaringen.

Het rapport maakt gewag van een diepe en wijde kloof die gaapt tussen de onderwijskansen in rijke en arme landen. Enkele voorbeelden:

- Een op drie kinderen in ontwikkelingslanden (193 miljoen in totaal) bereikt de schoolrijpe leeftijd nadat zijn hersenontwikkeling en onderwijsvooruitzichten in het gedrang kwamen door ondervoeding – in sommige delen van Zuid-Azië is dat het geval voor liefst 40% van de kinderen. In sommige landen zorgde de snelle economische groei niet voor een terugval van de ondervoeding bij kinderen, wat vragen doet rijzen over het huidige beleid.
- 75 miljoen kinderen die de leeftijd hebben bereikt waarop ze normaal gezien basisonderwijs zouden moeten volgen, gaat niet naar school. In zuidelijk Afrika gaat het om eenderde van de kinderen.
- Terwijl bijna eenderde van de jongeren in rijke landen universitaire studies afmaken, maakt een kleiner aandeel in zuidelijk Afrika de basisschool af – amper 5% gaat naar de universiteit.

Ook op nationaal vlak weerspiegelen de internationale ongelijkheden zich. Kinderen in de 20% armste landen zoals Ethiopië, Mali en Niger, maken drie keer minder kans om naar de basisschool te gaan dan kinderen van de rijkste 20%. In Peru en de Filipijnen, genieten de kinderen van de 20% armste gezinnen gemiddeld vijf jaar minder onderwijs dan de kinderen van de rijkste families. >

Ongelijke kansen onaanvaardbaar

Rijkdom is niet de enige maatstaf voor ongelijkheid. Meisjes worden nog steeds verwaarloosd door het onderwijs. In Zuid-Azië en zuidelijk Afrika gaan er beduidend minder meisjes dan jongens naar school. Ook ongelijkheden op basis van taal, ras, etniciteit en het verschil tussen de stad en het platteland zorgen voor grote verschillen. In Senegal hebben kinderen die in de stad wonen twee keer meer kans om school te lopen dan de kinderen die op het platteland wonen. Onaanvaardbaar, volgens de auteurs van het rapport: "de omstandigheden waarin kinderen geboren worden, hun geslacht, de rijkdom van hun ouders, hun moedertaal en hun huidskleur zouden hun onderwijskansen niet mogen bepalen."

Het rapport geeft aan hoever we nog verwijderd zijn van de EFA-doelstellingen zoals de zorg voor zeer jonge kinderen, universeel primair onderwijs, genderegelijkheid, alfabetisering en kwaliteitsvol onderwijs. Alhoewel er in een aantal van 's werelds armste landen vooruitgang is geboekt, waarschuwt het rapport dat, zonder drastische acties, veel van de doelen niet gehaald zullen worden.

Hoopgevende voorbeelden

Neem nu universeel primair onderwijs of basisonderwijs voor alle kinderen. Uit het rapport komen een aantal spectaculaire nationale en regionale resultaten naar voor. Sinds 1999 is de inschrijvingsgraad in zuidelijk Afrika en in Zuid- en West-Azië aanzienlijk gestegen.

Tanzania en Ethiopië hebben het aantal kinderen dat niet naar school gaat beiden met meer dan drie miljoen vermindert. Ondanks een aanslepend conflict slaagde Nepal erin om flink meer kinderen op de schoolbanken te krijgen. En in een regio waar de verschillen op basis van geslacht sterk opvallen, slaagde Bangladesh om evenveel meisjes als jongens naar het secundair onderwijs te loodsen.

Universeel onderwijs veraf

Ondanks deze voorbeelden, zitten we niet op koers om tegen 2015 universeel primair onderwijs te realiseren. Volgens schattingen zullen er tegen die tijd nog minstens 29 miljoen kinderen niet naar school gaan. 'Minstens' want de schatting houdt geen rekening met door conflicten getroffen landen zoals Soedan en Congo waarover onvoldoende cijfers beschikbaar zijn.

Het rapport wijst erop dat we ons niet mogen blindstaren op het aantal inschrijvingen, het is slechts ten dele een goede graadmeter. We moeten er rekening mee houden dat er miljoenen kinderen zijn die de school wel aanvatten maar hun basisopleiding nooit afmaken.

Kwaliteit baart zorgen

Een andere heikel punt is de kwaliteit van het onderwijs. Uit studies blijkt dat nogal wat onderwijssystemen hun leerlingen onvoldoende vaardigheden meegeven. Veel kinderen beëindigen de school zonder dat ze voldoende kunnen lezen, schrijven of rekenen.

Zo behaalt 60% van de leerlingen van het secundair onderwijs in Brazilië, Indonesië en Tunesië de laagst mogelijke internationale score op het vlak van wetenschappelijke kennis. Een studie in

India toonde onlangs aan dat amper de helft van de leerlingen van het derde leerjaar een tekst kon lezen die eigenlijk voor leerlingen van het eerste leerjaar bedoeld was.

Hervormingen vereist

Om de kwaliteit van het onderwijs te verbeteren zijn er vergaande hervormingen en meer investeringen nodig. In veel landen functioneren onderwijssystemen met een chronisch gebrek aan financiën en andere middelen. In zuidelijk Afrika alleen, moeten er 3,8 miljoen leerkrachten bijkomen wil er ooit sprake kunnen zijn van universeel primair onderwijs tegen 2015.

Het rapport stelt een aantal hervormingen voor. De onderliggende gedachte is dat regeringen meer belang moeten hechten aan eerlijkheid en sociale rechtvaardigheid. "Als 's werelds regeringen Education for All ernstig nemen, dan moeten ze ook de strijd tegen ongelijkheid serieus voeren," meent Koichiro Matsuura.

Mogelijke beleidsmaatregelen

Op basis van internationale voorbeelden, stelt het rapport een reeks beleidsmaatregelen voor die de ergste ongelijkheden kunnen wegwerken. Daaronder het afschaffen van inschrijvingsgeld voor basisonderwijs, het meer investeren van overheidsmiddelen in onderwijs, het aanbieden van incentives aan meisjes en achtergestelde groepen, en het aangaan van een groter engagement inzake de kwaliteit van het onderwijs. Het rapport stipt aan dat decentralisatie vaak leidde tot meer ongelijkheid omdat het de financieringskloof tussen rijke en arme regio's verder uitdiept.

Het rapport geeft een voorbeeld uit het Amerikaans continent. Verschillende landen geven extra financiële middelen aan arme gezinnen op voorwaarde dat hun kinderen naar school gaan en zich regelmatig laten controleren door de school dokter. Het *Opportunidades* programma van Mexico, een van de grootste in zijn soort, wordt inmiddels onder de vorm van een pilootproject toegepast in New York.

De auteurs van het rapport staan kritisch tegenover de huidige aanpak van hervormingen in het onderwijsbeleid. Ze waarschuwen voor het exporteren van 'onderwijsblauwdrukken' van rijke landen naar ontwikkelingslanden. Ze stellen eveneens vragen bij het vergroten van de rol van de privé-sector in het onderwijs om het falen van de overheid te compenseren. "Alhoewel privé-aanbod een rol te spelen heeft in sommige gebieden, is een efficiënt en betaalbaar openbaar aanbod van onderwijs het ware fundament van onderwijs voor iedereen," aldus Kevin Watkins die aan het hoofd staat van het team dat verantwoordelijk is voor het rapport. "Als het openbaar systeem defect is, moeten regeringen het herstellen."

Donorgemeenschap schiet tekort

Het rapport is niet mals voor de donorgemeenschap die ze ervan beschuldigt engagementen niet na te komen. Een voorzichtige schatting wijst uit dat er jaarlijks 7 miljard dollar te weinig geïnvesteerd wordt vanuit de donorgemeenschap om tegen 2015 basisonderwijs voor iedereen mogelijk te maken.

Tijdens topbijeenkomsten leggen donoren weliswaar welluidende verklaringen af, in de praktijk is daar weinig van te zien. Enkele zorgwekkend trends: >

- In 2005 beloofden donoren om de hulp met 50 miljard dollar te doen toenemen tegen 2010. De huidige trends tonen aan dat er een tekort van 30 miljard dreigt ten aanzien van deze belofte, de helft daarvan in zuidelijk Afrika.
- Sinds 2004 stagneren de toezeggingen voor basisonderwijs waardoor bepaalde toezeggingen op middellange termijn wellicht niet zullen gerealiseerd worden.
- Het *Fast Track Initiative*, een multilateraal hulpplatform om Education for All te ondersteunen, lost de verwachtingen niet in. Een gebrek aan steun van donoren zal ervoor zorgen dat landen met goedgekeurde actieplannen tegen 2010 over 2,2 miljard minder zullen beschikken dan voorzien.

De auteurs zijn ook kritisch voor de manier waarop sommige donoren hun hulpbudgetten afstemmen op hoger onderwijs. Terwijl landen zoals Nederland en Groot-Brittannië meer dan 60% van hun hulp toekennen aan basisonderwijs in lage-inkomenslanden, leggen andere landen andere accenten. Frankrijk kent slechts 12% van zijn totale hulpbudget voor onderwijs toe aan basiseducatie in lage-inkomenslanden, Duitsland amper 7%. "Deze laatste landen vinden het belangrijker om studenten te subsidiëren om aan hun universiteiten te komen studeren dan om het basisonderwijs in lage-inkomenslanden te ondersteunen," klinkt het in het rapport.

Uit het rapport en deze van de voorgaande jaren blijkt dat er geen tekort is aan gegevens over waar het fout loopt en dat er evenmin een gebrek is aan voorstellen over hoe de problemen aan te pakken. Waar het wel aan lijkt te ontbreken is de politieke wil en het engagement om voldoende te investeren in de (onderwijs)toekomst. Het valt te hopen dat daar verandering in komt voor de ernstige situatie hopeloos wordt. ■

Marino Bultinck

Het 2009 *Education for All Global Monitoring Report 2009 - Overcoming Inequality: Why Governance Matters* is uitgegeven bij UNESCO en kan worden besteld via: http://publishing.unesco.org/details.aspx?Code_Livre=4639

EFA: hoever staan we?

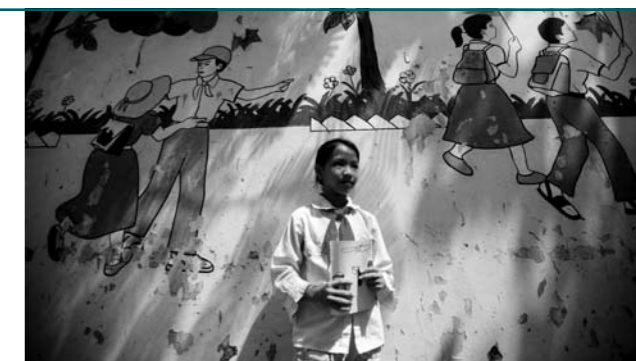
Sinds de internationale gemeenschap er zich voor engageerde in Dakar in 2000, is er vooruitgang geboekt inzake de EFA-doelstellingen. Sommige van 's werelds armste landen toonden dat het mogelijk is om het verschil te maken met politiek leiderschap en een praktisch beleid. Maar als er geen bijkomende inspanningen komen, zullen we de doelstellingen van Dakar niet bereiken. We moeten meer doen om kinderen op de schoolbanken te krijgen zodat ze een basiseducatie kunnen genieten en verder doorstromen. En daarbij moeten we meer aandacht hebben voor de kwaliteit van het onderwijs en de leerresultaten.

Het bereiken van de EFA-doelstellingen wordt ondermijnd door regeringen die er niet in slagen om ongelijkheden weg te werken op basis van inkomen, geslacht, woonplaats, etniciteit, taal, handicap enz... Als regeringen geen beleidshervormingen doorvoeren die ervoor zorgen dat de impact van deze ongelijkheden wordt teruggedrongen, dan zal de EFA-belofte gebroken worden.

Doel 1 – Zorg voor zeer jonge kinderen en kleuteronderwijs

• Kinderondervoeding is een wereldwijde epidemie die een op drie kinderen jonger dan vijf jaar treft en hun leervaardigheden hypothekeert. Omdat het probleem van ondervoeding en slechte gezondheid bij kinderen niet opgelost raakt – vooral in zuidelijk Afrika en Zuid-Azië – wordt het zeer moeilijk om universeel primair onderwijs te realiseren.

• Indicatoren geven aan dat er reden tot bezorgdheid is over het welzijn van zeer jonge kinderen. Als de huidige trend zich verder zet, zullen de Millenniumontwikkelingsdoelen inzake de sterftegraad en de voeding van kinderen lang niet bereikt worden.

• Er blijft een groot verschil bestaan tussen de rijkste en de armste kinderen van de wereld. In 2006 genoot gemiddeld 79% van de kinderen kleuteronderwijs in de ontwikkelde landen, terwijl dat cijfer 36% bedroeg in ontwikkelingslanden en amper 14% in zuidelijk Afrika.

• De wereldwijde verschillen spiegelen zich ook af binnen landen waar de verschillen tussen rijke en arme kinderen groot blijven. In sommige landen hebben de kinderen van de 20% rijkste gezinnen vijf keer meer kans om kleuteronderwijs te volgen dan de kinderen van de armste 20%.

Doel 2 – Universeel primair onderwijs

• De gemiddelde inschrijvingsgraad in ontwikkelingslanden blijft erop vooruitgaan sinds Dakar. In zuidelijk Afrika steeg de gemiddelde inschrijvingsgraad van 54% tot 70% tussen 1999 en 2006, dit betekent een jaarlijkse stijging die zes keer groter is dan tijdens het decennium voor Dakar. In Zuid- en West-Azië was er eveneens een aanzienlijke stijging, van 75% naar 86%. In 2006 gingen nog steeds zo'n 75 miljoen kinderen niet naar school, 55% van hen meisjes. Ongeveer de helft van die kinderen woont in zuidelijk Afrika. Zonder veranderingen zullen er in 2015 nog miljoenen kinderen geen school lopen. Voorspellingen voor 134 landen waar tweederden van de niet-schoollopende kinderen woonden in 2006, geven aan dat er in die landen in 2015 nog steeds 29 miljoen kinderen van school verstoken zullen blijven.

- Kinderen uit arme gezinnen, landelijke gebieden, sloppenwijken en ander achtergestelde buurten zien zich geconfronteerd met hoge hindernissen op de weg naar kwaliteitsvol onderwijs. Terwijl er onder de kinderen van de 20% rijkste gezinnen in zo goed als alle landen sprake is van universeel primair onderwijs, hebben de kinderen van de 20% armste nog een lange weg af te leggen.

- De evolutie in het primair onderwijs is sterk afhankelijk van het gevoerde beleid. Ethiopië en Tanzania boeken goede resultaten inzake het verhogen van de inschrijvingen en het bereiken van de armen dankzij maatregelen zoals het afschaffen van inschrijvingsgeld, het bouwen van scholen in gebieden die met een tekort kampen en het aantrekken van meer leerkrachten. In Nigeria en Pakistan houdt het povere onderwijsbeleid miljoenen kinderen uit de school.

- In 2006 waren er wereldwijd zo'n 513 miljoen leerlingen – of 58% van de jongeren van de relevante schoolleeftijd – ingeschreven in het secundair onderwijs, een toename van bijna 76 miljoen sinds 1999. Ondanks die vooruitgang is de toegang tot het secundair onderwijs beperkt voor de meeste van 's werelds jongeren. In zuidelijk Afrika gaat 75% van de relevante leeftijdsgroep niet naar een secundaire school.

Doel 3 – Levenslang leren voor jongeren en volwassenen

- De leerbehoeften van jongeren en volwassenen krijgen geen prioriteit in het onderwijsbeleid van de meeste landen. Er moet meer politiek engagement en openbare financiering komen voor levenslang leren. De concepten moeten ook beter gedefinieerd worden en er moeten meer data komen om de evoluties op een efficiënte manier te kunnen opvolgen.

Doel 4 – Geletterdheid bij volwassenen

- Naar schatting 776 miljoen volwassenen – of 16% van de volwassen wereldbevolking – beschikt niet over elementaire geletterdheid. Tweederden van hen zijn vrouwen. In de meeste landen viel er de voorbije jaren weinig verbetering te merken. Zonder veranderingen zullen er in 2015 nog steeds meer dan 700 miljoen mensen zijn die niet of onvoldoende geletterd zijn.

- Tussen de periodes 1985-1994 en 2000-2006 steeg de geletterdheidsgraad onder volwassenen van 76% tot 84%. Maar 45 landen hebben een geletterdheidsgraad die lager ligt dan de gemiddelde graad in ontwikkelingslanden die 79% bedraagt. De meeste daarvan bevinden zich in zuidelijk Afrika en in Zuid- en West-Azië. Zo goed als allemaal zullen ze de vooropgestelde doelstelling inzake geletterdheid onder volwassenen tegen 2015 niet behalen. In 19 van deze landen bedraagt de geletterdheidsgraad minder dan 55%.

- Veel verschillen in het niveau van geletterdheid binnen landen zijn toe te schrijven aan armoede en andere vormen van achterstand. In zeven landen in zuidelijk Afrika met een lage algemene geletterdheid, bedraagt het verschil in geletterdheid tussen de armste en de rijkste gezinnen meer dan 40%.

Doel 5 – Gender

- In 2006 hadden 59 van de 176 landen waarover gegevens beschikbaar zijn, genderpariteit bereikt in het primair en

secundair onderwijs – 20 landen meer dan in 1999. Op primair niveau slaagden ongeveer tweederden van de landen daarin. Maar meer dan de helft van de landen in zuidelijk Afrika en in Zuid- en West-Azië slaagde daar niet in. Wereldwijd bereikte slechts 37% van de landen genderpariteit in het secundair onderwijs.

- Wereldwijd schrijven meer vrouwen dan mannen zich in voor het tertiair onderwijs, vooral in meer ontwikkelde regio's en in het gebied van de Caraïben en de Stille Oceaan.

- Armoede en andere vormen van sociale achterstand vergroten de verschillen op basis van geslacht. In Mali, bijvoorbeeld, hebben meisjes van arme gezinnen vier keer minder kans om basisschool te lopen dan hun leeftijdsgenootjes van rijke gezinnen. Dat cijfer loopt op tot acht keer voor wat het secundair onderwijs betreft.

- Eens meisjes op de schoolbanken terechtkomen, wordt hun vooruitgang vaak bemoeilijkt door de houding van leerkrachten en bevooroordeelde schoolboeken die bepaalde negatieve stereotypen bekrachtigen. Deze aspecten zijn verbonden met ruimere sociale en economische factoren die de schoolresultaten van jongens en meisjes verschillend beïnvloeden.

Doel 6 – Kwaliteit

- Internationale studies tonen aan dat er grote verschillen zijn tussen de geboekte leerresultaten tussen leerlingen in rijke en arme landen. Ook binnen landen bestaan er verschillen tussen regio's, gemeenschappen, scholen en klassen. Deze verschillen hebben niet alleen gevolgen voor het onderwijs maar evenzeer voor de verdeling van kansen in de samenleving.

- Vooral in ontwikkelingslanden boekt een groot deel van de leerlingen lage leerresultaten. In zes landen in zuidelijk Afrika behaalt amper 10% van de leerlingen van het zesde leerjaar het gewenste leesniveau. In vier andere landen bedraagt dat cijfer nauwelijks 25%.

- De achtergrond van de leerlingen, de organisatie van het onderwijssysteem en de schoolomgeving bepalen de leerverschillen binnen elk land. Veel essentiële middelen die vanzelfsprekend zijn in ontwikkelde landen, blijven schaars in ontwikkelingslanden – waaronder basisinfrastructuur zoals elektriciteit, stoelen en schoolboeken.

- Er zijn meer dan 27 miljoen leerkrachten aan de slag in het basisonderwijs, 80% van hen in ontwikkelingslanden. Tussen 1999 en 2006 nam het totaal van het primair onderwijzend personeel toe met 5%. In zuidelijk Afrika alleen moeten er 1,6 miljoen nieuwe leerkrachten bijkomen om een kans te maken op universeel primair onderwijs. Dat cijfer is voorzichtig geschat. Rekening houdend met pensioenen, ontslagen en verliezen (bijvoorbeeld tengevolge van hiv/aids), loopt het op tot 3,8 miljoen.

- Er zijn grote nationale en regionale verschillen betreffende de leerling/leraar ratio. Er is vooral een probleem in Zuid- en West-Azië en in zuidelijk Afrika maar de grootste verschillen bestaan binnen landen: leerkrachten zijn onevenwichtig verdeeld tussen de verschillende streken. ■

De in Leuven gevestigde UNESCO Chair on Building Sustainable Peace voert onderzoek naar de bouwstenen waarmee een duurzame vrede kan worden opgebouwd.

> Sociale wetenschap <

Blauwdruk voor duurzame vrede

De UNESCO startte in 1992 met het *UNITWIN/UNESCO Chairs* programma om universiteiten te stimuleren om over de landsgrenzen heen samen te werken met andere universiteiten om zo het onderzoek en de kennisoverdracht te bevorderen en de onderwijskwaliteit in het hoger onderwijs te verbeteren. Universitaire onderzoekscentra die het label van UNESCO-leerstoel krijgen, kennen een uitgesproken internationaal karakter en concentreren zich op welomlijnde thema's die een voorname plaats innemen in het gedachtegoed van de UNESCO.

Leerstoelen in Vlaanderen

Wereldwijd zijn er volgens de officiële lijst van de UNESCO 618 leerstoelen in 125 landen die zich met 70 disciplines bezighouden. Twee van die leerstoelen zijn in Vlaanderen gevestigd. De *UNESCO Chair on Building Sustainable Peace* (K.U. Leuven) en de *UNESCO Chair on Eremology* (UGent, zie UNESCO info 68).

De UNESCO Chair on Building Sustainable Peace is het geesteskind van Dr. Patricia Morales. De leerstoel is sinds 2007 toegekend aan het Centre for Peace Research (geleid door Prof. Luc Reyckler) van het Institute for International and European Policy van de K.U. Leuven. De leerstoel stelt zich als doel om een geïntegreerde benadering uit te dragen van onderzoek, opleiding en documentatie omtrent het opbouwen van een duurzame vrede. Daartoe bevordert de leerstoel multidisciplinair onderzoek naar de voorwaarden voor duurzame vrede en naar de oorzaken van oorlogen en andere vormen van conflicten. De leerstoel propageert eveneens wereldwijde samenwerking en stimuleert de mondiale verspreiding van de resultaten van vredesonderzoek.

Onlinewoordenboek

De leerstoel ging van start met een project voor het ontwikkelen van een soort van onlinewoordenboek rond het concept van 'intellectuele en morele solidariteit'. De constitutie van de UNESCO uit 1945 stelt dat intellectuele en morele solidariteit voorwaarden zijn voor een duurzame vrede maar ze definieert deze begrippen niet. Vandaar het idee om een verklarende lijst van sleutelwoorden op te stellen met betrekking tot solidariteit, zowel vanuit filosofisch als historisch perspectief. Maar daar houdt het project niet op. Het thema wordt ook benaderd vanuit een normatief perspectief. Dit betekent dat belangrijke conventies, verdragen en verklaringen van VN-organisaties en andere dergelijke relevante teksten onderzocht worden. Het is de bedoeling om het resultaat van dit onderzoek naar wat solidariteit inhoudt en hoe het in de praktijk gebracht of eventueel gegarandeerd wordt, ter beschikking te stellen van experts, vertegenwoordigers van niet-gouvernementele organisaties, artiesten en politici zodat zij er zich kunnen door laten inspireren. Het woordenboek maakt optimaal gebruik van het medium door de audiovisuele links die erin zijn opgenomen. Zo worden verschillende sleutelwoorden toegelicht met beeldfragmenten waarin vooraanstaande figuren hun visie op deze thema's toelichten of illustreren.

Interculturele teleconferenties

Een initiatief dat treffend het internationale karakter van de leerstoel illustreert, is het *Bridging Cultures / Culturas en diálogo* project. Het bestond uit een reeks van acht teleconferenties die plaatsvonden binnen het kader van het Universeel Forum van Culturen.

De UNESCO-leerstoel bevordert het multidisciplinair onderzoek naar de voorwaarden voor duurzame vrede en naar de oorzaken van oorlogen en andere vormen van conflicten.

Dit internationale gebeuren palmde van 20 september tot 8 december 2007 de Mexicaanse stad Monterrey in en stelt zich tot doel om de interculturele dialoog te bevorderen. Het is vooral een ontmoetingsplaats voor de uitwisseling van ideeën en ervaringen, en het smeden van nieuwe samenwerkingsverbanden, tussen vertegenwoordigers van de *civil society* (het georganiseerde middenveld). De eerste editie van dit forum ging door in Barcelona in 2004, waar het de bijnaam 'Olympische spelen voor cultuur' kreeg omwille van de Olympische geschiedenis van de gaststad en de grote schaal van het gebeuren.

De leerstoel werkte samen met universiteiten uit Mexico, Argentinië, de Verenigde Staten en Nederland en met de hoofdzetel van de UNESCO in Parijs om in oktober en november 2007 een reeks van acht teleconferenties op te zetten om te debatteren over diverse onderwerpen die op het forum aan bod kwamen. De coördinatie van het project was in handen van Patricia Morales. De teleconferenties gaven studenten en vertegenwoordigers van ngo's de kans om aan het forum deel te nemen en internationale discussies aan te knopen zonder naar Monterrey te moeten afreizen. Op de agenda stonden debatten over thema's zoals het universeel recht op onderwijs, alfabetisering, de band tussen onderwijs en wetenschap, de positie van vrouwen en meisjes in het onderwijs en de samenleving, ontwikkeling, gezondheidszorg, justitie, mensenrechten en communicatie. >

Internetforum over mensenrechten

Een belangrijk aandachtspunt in 2008 is de 60ste verjaardag van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens. Voor de leerstoel is het een aanleiding om tijdens december een internetforum te organiseren waarop mensen uit verschillende disciplines met elkaar kunnen van gedachten wisselen over vijf thema's die tot de essentie van de mensenrechten behoren. De onderwerpen die aan bod komen zijn: waardigheid en rechtvaardigheid voor iedereen; het recht op onderwijs; het recht op een mening, informatie en meningsuiting; het recht om deel te nemen aan het culturele leven; het recht om te genieten van de voordelen van wetenschappelijke vooruitgang en de toepassingen ervan. De resultaten van de discussies zullen gebundeld worden in een publicatie die via het internet te raadplegen zal zijn.

Het forum werd ontwikkeld in samenspraak en samenwerking met verschillende UNESCO-leerstoelen en zal zich onder meer buigen over een aantal teksten die door de UNESCO zijn ontwikkeld en over de Verklaring over Menselijke Plichten en Verantwoordelijkheden (opgesteld onder auspiciën van de UNESCO in 1998).

Het is de bedoeling dat dit project in 2009 doorloopt en uitgroeit tot een instrument voor meer dialoog, samenwerking en ondersteuning tussen UNESCO-leerstoelen. Zo is het een stap in de richting van de intellectuele en morele solidariteit die door de constitutie van de UNESCO aangeduid wordt als een katalysator voor vrede. ■

Marino Bultinck
Patricia Morales

Meer informatie over de *UNESCO Chair on Building Sustainable Peace* is beschikbaar op www.onlineunesco.org. De teleconferenties van het *Bridging Cultures / Culturas en diálogo* project kunnen bekeken worden via www.youtube.com/onlineunesco.

Naar aanleiding van de 60ste verjaardag van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens blikt een van de auteurs terug op het totstandkomen van het baanbrekende document.

> Sociale wetenschap <

De mensenrechten mogen niet gerelativeerd worden

De Frans-Duitse diplomaat en auteur Stéphane Hessel hielp bij het opstellen van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens (1948). Als overlevende van een concentratiekamp besefte hij maar al te goed wat er op het spel stond. Hij legt uit waarom het document uniek is en waarom het universeel moet blijven – en waarom de tekst vandaag misschien niet zou aangenomen worden.

Welk gevoel overheerste er toen de Verklaring was aangenomen?

Stéphane Hessel: Een gevoel van opluchting. Vergeet niet dat we temidden olopande spanningen zaten tussen de Verenigde Staten en de Sovjetunie. Van de eerste 50 landen die lid werden van de Verenigde Naties, waren er 30 westerse. Het was allerm minst een gewonnen zaak. Er waren zeven onthoudingen. Omdat enkel de positieve en negatieve stemmen geteld werden, werd de Verklaring aangenomen bij consensus. De derde Algemene Vergadering van de VN (die de Verklaring aannam) vond plaats in Parijs, op het Palais de Chaillot. Het gebouw in Manhattan dat later zou fungeren als het VN-hoofdkwartier, was nog niet klaar. De pers was vrij enthousiast maar besteedde niet al te veel aandacht aan wat er zich bij de VN afspeelde. Vooral in de Europese landen, die vrij nationalistisch waren, was dat het geval.

Hoe verliepen de voorbereidende vergaderingen?

Stéphane Hessel: De eerste bijeenkomst van het kerncomité werd begin 1946 gehouden in Manhattan. Het secretariaat was gevestigd in een oude luchtvaartfabriek in Long Island. Soms kwamen we samen in New York, soms in Genève. De Fransman René Cassin was een van de drijvende krachten achter de voorbereiding. Het was dankzij hen dat we er in geslaagd zijn om een ambitieuze tekst op te stellen die uniek was in de geschiedenis

van de internationale teksten. We werkten onder het gezag van Henri Laugier (Frankrijk) die adjunct-secretarisgeneraal voor Sociale Zaken en Mensenrechten was en van John Humphrey (Canada) die directeur Mensenrechten was en slechts één arm had. Het gaf ons comité een zeker aura omdat veel mensen dachten dat hij een oorlogsinvalid was. In werkelijkheid werd zijn arm afgezet toen hij nog kind was.

Nadat de Commissie voor Mensenrechten was opgericht in 1947, nam ze de werkzaamheden over. De Commissie werd voorgezeten door Eleanor Roosevelt die een actieve rol speelde.

Het is belangrijk om op te merken dat de deelnemers hun regering niet vertegenwoordigden. Ze werden voorgedragen door hun regeringen op basis van hun deskundigheid en gekozen door het secretariaat. Dat gaf ons een grote vrijheid maar we behoedden ons er wel voor om de dingen niet te moeilijk

te maken voor de staten. René Cassin moest bijvoorbeeld nooit verslag uitbrengen bij de Franse regering.

Ikzelf werd in februari 1946 gevraagd om kabinetschef van Henri Laugier te worden, waardoor ik actief betrokken raakte bij de voorbereidingen. Ik bleef vier jaar bij de VN. Het was een buitengewone periode van expansie en innovatie waarin we iets moois konden opbouwen.

Er waren een aantal heikele kwesties in het comité, zoals de positie van mandaatgebieden. Het was nog de periode van de wereldrijken. Maar de grootste spanning kwam voort uit de Oost-West tegenstelling tussen respectievelijk de voorkeur voor economische en sociale rechten en de nadruk op vrijheden.

U noemt het een “unieke” verklaring?

Stéphane Hessel: Reeds in de inleiding stipuleert de tekst het universele recht op menselijke waardigheid. Dat was onze doelstelling. Na alle tragedieën die we hadden meegeemaakt, van Auschwitz tot Hiroshima, waren de staten bereid om de rechten en vrijheden van personen te bevestigen.

De Volkenbond (de voorloper van de VN) had peacekeeping tot doel maar hield zich niet bezig met individuen. En de uit 1789 daterende Verklaring van de Rechten van de Mensheid en van de Burger, was bedoeld om burgers te beschermen tegen de willekeur van koninklijke macht. De ideologie van de mensenrechten bevond zich dus tussen de macht en diegenen die door de macht worden gedomineerd. Deze bescherming tot op internationaal niveau tillen en ze zelfs universeel maken, dat was een gedurfde zet.

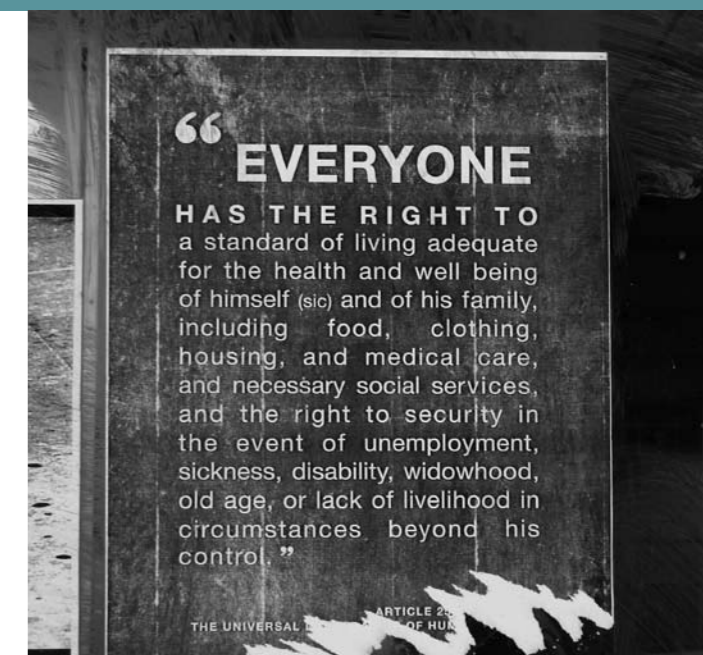
Dat was de innovatie: we zijn verantwoordelijk voor de menselijke waardigheid en voor de rechten van personen. De democratie kwam tot wasdom. We regeren niet voor het plezier van de macht maar om het functioneren van een democratische samenleving te waarborgen. We zijn erin geslaagd om te verklaren dat regeringen ter verantwoording kunnen geroepen worden voor de rechten van hun burgers.

We hadden de universele verantwoordelijkheid inzake mensenrechten bevestigd. Het woord 'universeel' is uiteraard van essentieel belang.

Mensenrechtenprijs voor Stéphane Hessel

Op voorspraak van een internationale jury bestaande uit experts en vertegenwoordigers van mensenrechtenorganisaties, kende Koïchiro Matsuura, directeur-generaal van de UNESCO, de UNESCO/Bilbao Prijs voor de Promotie van een Cultuur van Mensenrechten toe aan Stéphane Hessel. Het is een erkenning voor zijn levenslange inzet ten voordele van mensenrechten, rechtvaardigheid en waardigheid en voor zijn bijdrage tot de realisatie van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens.

Stéphane Hessel werd geboren in 1917 in Duitsland en verhuisde samen met zijn moeder naar Frankrijk in 1925. Als lid van het Franse verzet werd hij tijdens de Tweede Wereldoorlog door de Gestapo opgepakt en naar de concentratiekampen van Buchenwald en Dora gestuurd. Tijdens een transfer slaagde hij erin om te ontsnappen. In 1948 hielp hij bij het opstellen van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens. Hij had een goede band met de Franse premier Pierre Mendès-France en was als diplomaat onder meer actief op het hoofdkwartier van de Verenigde Naties in New York.

Het universele karakter van de mensenrechten is van cruciaal belang en mag niet in twijfel getrokken worden door zogenaamde culturele verschillen in te roepen.

Hoe was het mogelijk dat de Rode Khmer een zetel in de Verenigde Naties hadden?

Stéphane Hessel: Er waren geen criteria voor toelating tot de VN, niet zoals de voorwaarden die Europa oplegt voor toetreding tot de Europese Unie. Staten die de onafhankelijkheid bereikten, werden automatisch lid. Het was onvermijdelijk maar niet zonder gevolgen. De inzet van de VN was als volgt: landen moeten erbij komen en eens erbij, aangezet worden om de mensenrechten te respecteren. >

Als onvermoeibaar voorvechter van de mensenrechten richtte hij in 1962 een organisatie op die ijverde voor educatie van Afrikaanse arbeiders. Zijn expertise zorgde ervoor dat hij gevraagd werd om te zetelen in verschillende officiële organen die werkten rond thema's zoals integratie en mensenrechten. Hij was bijna 80 toen hij in 1996 bemiddelde bij een bezetting van de Parijse Saint-Bernard kerk door illegale immigranten.

De UNESCO/Bilbao Prijs voor de Promotie van een Cultuur van Mensenrechten wordt om de twee jaar uitgereikt aan een instelling, een organisatie of een individu die een bijzondere bijdrage leverde tot de promotie van de mensenrechten via educatie en onderzoek en door het vergroten van het bewustzijn van het publiek en beleidsmakers. Er is een bedrag van 25.000 dollar aan verbonden. De prijs is de opvolger van de UNESCO Prijs voor Mensenrechtenuitvoering die 30 jaar geleden werd gecreëerd.

Het fundamentele conflict bestaat dus tussen diplomatie voor vrede en vrede voor mensenrechten.

Stéphane Hessel: Dat is de prijs voor samenwerking. Als we spreken over diplomatie voor mensenrechten, impliceert dat natuurlijk dat we de goedkeuring van staten moeten krijgen. De Verklaring is geen wettelijk bindend verdrag, ook al werd het gevolgd door twee verdragen die wettelijk zijn en geratificeerd werden door staten (het verdrag betreffende burgerlijke en politieke rechten en het verdrag betreffende economische, sociale en culturele rechten aangenomen door de Algemene Vergadering van de VN in 1966). We kunnen staten aanmoedigen om verdragen te ratificeren, we kunnen hen terechtwijzen. We kunnen klacht tegen hen indienen bij de Commissie voor Mensenrechten. Maar er zijn geen uitsluitingen geweest, met uitzondering van Zuid-Afrika wegens de apartheid.

Sommigen hebben kritiek op de retoriek van de mensenrechten omwille van zijn strikt westerse waarden.

Stéphane Hessel: Mensenrechten zijn onvervreemdbaar en ondeelbaar. We moeten ten allen prijze relativisme vermijden. We kunnen niet toelaten dat culturele verschillen als argument gebruikt worden om bepaalde mensenrechten te ontkennen. Daarenboven kunnen westerse landen net zo schuldig zijn, kijk maar naar de gevangenen in Guantanamo en Abu Ghraib. Het is niet omdat het om westerse landen gaat, dat ze minder verantwoordelijk zijn. We moeten trouw blijven aan het principe van de universaliteit – dat is fundamenteel.

We kunnen ons afvragen of de Verklaring tegenwoordig nog evenveel kans zou hebben om aangenomen te worden als in 1948.

Stéphane Hessel: De omstandigheden zijn er niet naar. De schok die de Tweede Wereldoorlog teweegbracht, maakte het mogelijk om zo ambitieus te zijn. Dit neemt niet weg dat er later nog een dergelijke schok kan volgen, zoals bijvoorbeeld rond het redden van de planeet of de ineenstorting van de economie. Als we met schrik vervuld zouden zijn door een alsmaar erger wordende crisis, zou een tekst met dezelfde reikwijdte, bijvoorbeeld over het leefmilieu, een gelijkaardige kans op succes kunnen hebben. Terwijl we daar 60 jaar geleden nog niet klaar voor waren. ■

Vincent Noce

De samenwerking die de UNESCO en de spelersorganisatie van het vrouwentennis aangingen ter verbetering van de positie van de vrouw, krijgt een nieuw gezicht in de persoon van Billie Jean King.

> Gender <

Tennislegende mentor voor gendergelijkheid

De voormalige Amerikaanse tenniskampioene Billie Jean King, die zich al jarenlang inzet voor de gelijke behandeling van vrouwen en mannen in de (top)sport, is door Koïchiro Matsuura, directeur-generaal van de UNESCO, aangeduid als *Globaal mentor voor gendergelijkheid*. Een en ander past binnen het kader van de samenwerking die de UNESCO in 2006 afsloot met de Sony Ericsson WTA Tour, de spelersorganisatie van het vrouwentennis.

Blijk van waardering

De benoeming van Billie Jean King luidt een intensere samenwerking met de UNESCO in en is tegelijkertijd een erkenning voor haar inzet ten voordele van een betere sociale status van de vrouw. “We eren zowel de geweldige carrière van Billie Jean King die vrouwen van over de hele wereld wist te inspireren als de manier waarop ze vele speelsters begeleidde die in haar voetsporen traden,” zo liet Koïchiro Matsuura optekenen. Billie Jean King stond aan de wieg van de spelersorganisatie van het vrouwentennis. In 1974 richtte ze de Women’s Sport Foundation op die vrouwen aan een betere positie in de sportwereld wil helpen en ijvert voor sociale promotie via sport. Vorig jaar startte ze het GreenSlam initiatief dat de sportwereld meer milieubewust wil maken.

Bij de nieuwe titel die Billie Jean King voortaan voert, hoort ook een programma dat aansluit bij andere projecten voor gendergelijkheid die de UNESCO en de WTA financieren in Kameroen, Liberia, Jordanië, China en de Dominicaanse Republiek. Elk jaar krijgt een jonge vrouw de kans om stage te lopen bij de Women’s Sport Foundation. Na de stage worden de vrouwen begeleid bij het vinden van een baan in de aan de sport gerelateerde zakenwereld. Tot nu toe worden de leidinggevende functies in de sportwereld voornamelijk door mannen ingenomen, dit nieuwe initiatief wil een nieuwe generatie vrouwen opleiden die een einde kunnen maken aan deze ondervetegenwoordiging van vrouwen.

Sociale verandering

“De samenwerking is een belangrijke stap in de richting van meer gendergelijkheid op verschillende vlakken,” meent Billie Jean King. “Er is nog zoveel te doen om barrières neer te halen die kansen blokkeren voor vrouwen en meisjes in de hele wereld. Een van de meest efficiënte dingen die we kunnen doen, is onze middelen, expertise en ervaring te bundelen. Samen kunnen de UNESCO, de WTA en de Women’s Sport Foundation een krachtige impuls voor sociale verandering vormen.” >

De UNESCO sloot in 2006 een partnerschap met de WTA om een impuls te geven aan haar bekommernis om van het principe van gelijke kansen voor vrouwen en mannen een aandachtspunt te maken in al haar programma’s. Beide partners vonden elkaar omdat ook de spelersorganisatie van het vrouwentennis, mondiaal de grootste sport voor vrouwen waarin vrouwen ondertussen hun mannelijke collega’s overvleugelen op het vlak van publieke belangstelling, al van bij het begin ijvert voor gelijkheid. Fondsenwerving, ondersteuning en sensibilisering vormen de ruggengraat van de samenwerkingsovereenkomst.

Educatie

Onder de projecten die deel uitmaken van de samenwerking tussen de UNESCO en de WTA, is er een project in Liberia om avondonderwijs te verschaffen aan 1.000 meisjes. Er worden ook vrouwelijke leerkrachten opgeleid om betere toegang tot onderwijs te verschaffen aan achtergestelde vrouwen in het post-conflictgebied dat Liberia is.

In Kameroen zal een project succesvolle politica’s, zakenvrouwen en atletes samenbrengen om gezamenlijk activiteiten en evenementen te organiseren die vrouwelijk leiderschap en gendergelijkheid in de schijnwerpers plaatsen. In China loopt er een project om meer landelijke vrouwen te laten deelnemen aan het lokale bestuur zodat het beleidsproces evenwichtiger kan verlopen.

Leiderschap

In de Dominicaanse Republiek wordt er aan sensibilisering, capaciteitsopbouw en opleiding gedaan ten voordele van vrouwelijk sociaal en politiek leiderschap. Zo zal een project 80 vrouwen van tussen de 18 en 28 trainen in participatieve vaardigheden zodat ze een grotere rol kunnen vervullen bij bijvoorbeeld politieke organisaties of verenigingen van het middenveld. In Jordanië komt er een programma om vrouwen beter bewust te maken van hun wettelijke rechten. Er zijn 24 workshops gepland om vrouwen voor te lichten over dit thema.

Tennislegende Billie Jean King en sterspeelster Venus Williams promoten de vrouwenrechten via het tennis.

Als *Globaal mentor voor gendergelijkheid* komt Billie Jean King terecht in het rijtje van persoonlijkheden die een publiek gezicht moeten geven aan de samenwerking tussen de UNESCO en de WTA in het teken van de vrouwenrechten. Eerder stemden de tennisspeelsters Venus Williams, Tatiana Golovin en Zheng Jie toe om op te treden als ambassadrices voor het initiatief. ■

Marino Bultinck

Een wetenschapper met ervaring in conflictbemiddeling roept op om de politiek te overstijgen en samen te werken aan de oplossing van de alsmaar groter wordende waterproblemen in het Midden-Oosten.

> Water <

Water is te belangrijk om erover te vechten

Jon Martin Trondalen is professor aardrijkskunde en bracht de voorbije jaren door in het Midden-Oosten als bemiddelaar bij waterconflicten. In zijn door de UNESCO uitgegeven boek *Water and Peace for the People* legt hij uit hoe de landen in de regio tot elkaar veroordeeld zijn om een oplossing te vinden voor de waterconflicten.

Sinds 1993 bracht u de meeste van uw tijd door in het Midden-Oosten als bemiddelaar bij waterconflicten. Wat is er zo bijzonder aan de watersituatie in die regio?

Jon Martin Trondalen: Wat me persoonlijk het meeste trof, is de mate waarin water niet alleen op politiek, economisch en sociaal vlak een cruciaal thema is, maar ook in het dagdagelijks leven van mensen. Zo herinner ik me een man die ik ontmoette in Al Hilla (het oude Babylon), een dorp zo’n 100 km ten zuiden van Bagdad (Irak)

nabij de oevers van de Eufraat. Het was in 1997 en het zoutgehalte van de stroom was zo hoog dat het water de velden, die zijn familie al generaties lang bewerkte, begon te vernietigen. Al wat hij vroeg was een kleine pomp maar de indertijd geldende VN-sancties maakten het moeilijk om aan dergelijk materiaal te geraken.

Een ander opmerkelijk gegeven is het feit dat waterschaarste al eeuwenlang conflicten uitlokt in de regio. Bovendien voorspellen wetenschappers dat het de eerste regio in de geschiedenis zal zijn die zonder water komt te zitten. De situatie is er de voorbije jaren sterk op achteruit gegaan tengevolge van een aanzienlijke groei van de bevolking, economische ontwikkeling en vervuiling, en door een stijgende zoutgehalte in de belangrijkste stromen zoals de Eufraat. Waterexperts in de regio zijn zich bewust van het gevaar maar hebben het moeilijk om gehoord te worden door de politieke leiders. >

Waarom blijven die doof?

Jon Martin Trondalen: Het is niet zozeer een kwestie van doof blijven. Maar we kunnen niet ontkennen dat de hoop op een oplossing voor de conflicten de laatste jaren is verdwenen. De huidige machthebbers kunnen historische redenen aanhalen om hun wantrouwen tegenover hun tegenstanders goed te praten. Het is moeilijk om uit zo'n complexe geopolitieke situatie te geraken. Tot nu toe is het onmogelijk gebleken om tot een gezamenlijk systeem voor beheer te komen zoals bijvoorbeeld in Europa of de stroomgebieden van de Mekong en de Indus. En er is natuurlijk ook geen kant-en-klaar recept voorhanden waarmee je tot dergelijke onderhandelde akkoorden komt – elke situatie is verschillende. Je kan de formule om een conflict op te lossen tussen Israël en Syrië over het stroomgebied van de Golan niet zomaar toepassen op een geschil tussen Turkije, Syrië en Irak over het gebruik van water van de Tigris en de Eufraat.

Kunnen de waterproblemen niet worden opgelost door ze los te koppelen van de politiek?

Jon Martin Trondalen: Waterconflicten zijn dermate complex dat je ze niet los van de politieke context kan beschouwen. Maar dat betekent niet dat je moet wachten op de ondertekening van een algemeen vredesakkoord om de waterproblematiek aan te pakken. Er is niets dat ons tegenhoudt om te werken aan oplossingen die kunnen worden uitgevoerd als de omstandigheden het toelaten. Water is zo belangrijk dat het mogelijk zou moeten zijn om de korte termijn van de politieke realiteit te overstijgen.

Dat is tot nu toe nog niet gebleken. We weten dat zelfs wanneer een probleem duidelijk geïdentificeerd is, zoals bijvoorbeeld klimaatverandering, het beleid daar niet noodzakelijk gevolg aan geeft.

Jon Martin Trondalen: Maar in het geval van klimaatverandering, bevinden we ons nog steeds op het niveau van mogelijke scenario's. Waterschaarste is voelbaar in het Midden-Oosten. In sommige delen van Irak is de watersituatie een ware nachtmerrie. Een rapport uit 2005 van het VN-ontwikkelingsprogramma gaf aan dat 80% van de landelijke bevolking in Irak onveilig water drinkt. Als we niets doen, zetten we het voortbestaan van toekomstige generaties op de helling.

Met welke bedoeling schreef u uw boek?

Jon Martin Trondalen: Als onderhandelaar kies ik normaalgezien geen kant en neem ik geen persoonlijke standpunten in. Maar de situatie in het Midden-Oosten is zo ernstig geworden dat het belangrijk is om erop te wijzen dat er ondanks alles nog hoop is. Dit boek is niet het zoveelste dat de waterconflicten van het Midden-Oosten beschrijft: het is bedoeld om manieren te vinden om de situatie te deblokken. Het is geen kwestie van dit of dat land met de vinger te wijzen maar van aan te tonen dat er oplossingen mogelijk zijn. Al ben ik me ervan bewust dat het soms gemakkelijk is om als buitenstaander oplossingen aan te reiken als je niet zelf de gevolgen van de genomen beslissingen moet dragen. Ik herinner me een lange vergadering met een minister uit de regio. Met foto's als bewijsmateriaal, beschuldigde hij er een buurland van een rivier te vervuilen. Op een bepaald moment vroeg ik hem hoe hij er zeker kon van zijn dat zijn land de vervuiling niet veroorzaakte. Hij had geen concrete data om zijn beschuldiging hard te maken.

Wetenschappers voorspellen dat het Midden-Oosten de eerste regio zal zijn die zonder water komt te zitten.

Om de ideologische kampen te overstijgen, moeten we over concrete data beschikken en de situatie opvolgen. En we hebben toen daadwerkelijk een observatiestation opgericht om de watersituatie op te volgen. In landen van het Midden-Oosten zijn data met betrekking tot water geheim. Er is geen traditie van openheid. Daarom is het nuttig om neutrale experts van buitenaf aan te trekken om de objectiviteit van de verzamelde data te garanderen. ■

Agnès Bardon

Het boek *Water and Peace for the People – Possible solutions to water disputes in the Middle East* is uitgegeven bij de UNESCO en kan worden besteld via: http://publishing.unesco.org/details.aspx?Code_Livre=4625

Landen moeten meer middelen en zorg besteden aan het optrekken van de geletterdheid onder volwassenen, zo stelt een nieuw UNESCO-rapport dat de vooruitgang van het VN Decennium voor Geletterdheid evalueert.

> **Educatie** <

Meer investeren in alfabetiseren

Steeds meer mensen leren lezen en schrijven maar de trage vooruitgang op dat vlak in het zuiden en het westen van Azië en in zuidelijk Afrika baart zorgen. Bovendien zijn de beschikbare financiële middelen zwaar onvoldoende. Tot deze vaststellingen komt een UNESCO-rapport dat gepubliceerd wordt halverwege het VN Decennium voor Geletterdheid (2003-2012). Het rapport is voorgesteld tijdens de 63ste Algemene Vergadering van de Verenigde Naties.

Er is vooruitgang

Globaal genomen, is er vooruitgang geboekt de voorbije vijf jaar, aldus het rapport dat de UNESCO voorstelde als leidinggevend agentschap voor het VN Decennium voor Geletterdheid. Het aantal volwassenen die lezen noch schrijven konden, zakte van 871 miljoen tijdens de periode 1985-1994 tot 774 miljoen in de periode 2000-2006. Dit betekent dat de wereldwijde geletterdheidsgraad onder volwassenen steeg van 76% tot 83,6%. De grootste stijging deed zich voor in ontwikkelingslanden waar de graad steeg van 68% naar 79%. Als deze trend zich verder zet, zal de wereldwijde geletterdheidsgraad bijna 87% bedragen in 2015.

Bovenstaande cijfers mogen dan al hoopgevend zijn, ze verbergen wel aanzienlijke regionale verschillen. Meer dan 75% van de 774 miljoen volwassen analfabeten woont in amper 15 landen, waaronder Bangladesh, Brazilië, China, India en Nigeria. Daar komt bij dat in gebieden die een sterke bevolkingsgroei kennen, de stijgende geletterdheidsgraad niet altijd samengaat met een daling van het absolute aantal analfabeten. In zuidelijk Afrika, bijvoorbeeld, steeg het aantal niet-geletterde volwassenen van 133 miljoen tot 163 miljoen. In de Arabische landen was er een stijging van 55 miljoen naar 58 miljoen.

De vooruitgang is onvoldoende

In de huidige omstandigheden zal driekwart van de 127 landen waarvoor berekeningen werden gemaakt, er niet in slagen om tegen 2015 de ongeletterdheidsgraad onder volwassenen met de helft te verminderen. Dit geldt voor de meeste landen in zuidelijk Afrika, in Zuid- en West-Azië en de Arabische landen.

Opmerkelijk is ook dat de verschillen op basis van geslacht zo goed als onveranderd bleven. In de periode 1985-1994 maakten vrouwen 63% uit van de ongeletterde volwassenen, tegenover 64% in de periode 2000-2006.

Het rapport is te raadplegen op http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A%2F63%2F172&Submit=Search&Lang=E

Vooraf zuidelijk Afrika en West- en Zuid-Azië boeken te weinig vooruitgang in de strijd tegen ongeletterdheid.

Kiezen voor een nieuwe aanpak

“Nu we de tweede helft van het VN Decennium voor Geletterdheid ingaan, moet de internationale gemeenschap op zoek gaan naar nieuwe benaderingen die de gemarginaliseerde groepen kunnen helpen voor wie de traditionele aanpak niet blijkt te werken,” meent Koïchiro Matsuura, directeur-generaal van de UNESCO.

Op institutioneel niveau zijn stappen ondernomen om alfabetisering een boost te geven. De UNESCO lanceerde drie programma's in het kader van het VN Decennium voor Geletterdheid. Het Literacy for Empowerment (LIFE) programma stimuleert strategische samenwerking tussen 35 landen met een geletterdheidsgraad van minder dan 50% of met meer dan 10 miljoen analfabeten onder hun bevolking. Het Literacy Assessment and Monitoring Programme (LAMP) zorgt voor een betere opvolging van de evolutie van het analfabetisme. En het Non-formal Education Management Information System (NFE-MIS) helpt om alfabetiseringsprogramma's te beheren en om ze aan te passen aan specifieke behoeften. Doorheen 2007 en 2008 werden er ook verschillende regionale en sub-regionale conferenties georganiseerd om beleidsmakers warm te maken om zich meer in te zetten voor alfabetisering.

Goede leerlingen

Het rapport stipt aan dat verschillende landen het probleem wel serieus hebben aangepakt. Zo lanceerden landen zoals Nigeria, India en Venezuela nationale alfabetiseringscampagnes tijdens de eerste helft van het Decennium. Andere landen reserveerden aanzienlijk meer middelen voor het bestrijden van analfabetisme onder volwassenen. Dat was het geval in Senegal, Burkina Faso, Mali en India.

Op internationaal niveau blijft de financiering van de strijd tegen analfabetisme onvoldoende. Schattingen tonen aan dat er minstens 2,5 miljard dollar per jaar nodig is om tegemoet te komen aan de behoeften inzake alfabetisering van volwassenen. Zowel nationale overheden als donororganisatie moeten daartoe meer inspanningen leveren.

Het rapport besluit met een reeks aanbevelingen zoals het aanpassen van leermethoden aan de specifieke context waarin les gegeven wordt en aan de specifieke behoeften van de mensen die de opleiding ontvangen. Het vraagt ook meer middelen voor de alfabetisering van volwassenen en vraagt dat landen minstens 3% van hun totale onderwijsbudget daarvoor zouden reserveren. ■

Marino Bultinck

Viroloog Luc Montagnier bindt al jarenlang de strijd aan tegen aids met de steun van de UNESCO. Hij ziet enkele positieve evoluties die kunnen leiden tot een oplossing voor de epidemie.

> Wetenschap <

De strijd tegen aids

De voorbije tien jaar hamerde Luc Montagnier, Nobelprijswinnaar voor geneeskunde (zie kader), erop dat de aidsepidemie bestreden moet worden met een combinatie van preventie en een therapeutisch vaccin. In het begin hadden er maar weinigen oor naar zijn oproep om een vaccin te ontwikkelen. Maar vandaag heeft hij goede hoop op een vaccin dat een met hiv besmet lichaam de mogelijkheid biedt om zich tegen het virus te verdedigen.

De World Foundation for AIDS Research and Preventie die u oprichtte onder de hoge bescherming van de UNESCO bestaat reeds 15 jaar. Wat zijn de doelstellingen en de welke zijn de voornaamste resultaten?

Luc Montagnier: De stichting wil vooral het onderzoek naar, en de preventie van, aids bevorderen in ontwikkelingslanden. Zij worden namelijk het hardst getroffen door de ziekte. We zetten pilootcentra op in dergelijke landen waar we een driedelige strategie ontplooiën bestaande uit preventie, educatie en onderzoek.

In 1996 richtten we een onderzoekscentrum op in Ivoorkust. Het is gevestigd in de grootste stad van het land, Abidjan, maar er zijn ook afdelingen in andere Ivooriaanse steden.

We begonnen met een laboratorium dat zich toelagde op het isoleren van het virus. Inmiddels is het complex uitgebreid met een gebouw waar we diagnoses stellen en patiënten behandelen. We leiden er ook mensen op die voorlichting geven aan de lokale bevolking over hoe er op de werkvloer aan aidspreventie kan worden gedaan. Veel van de Afrikaanse geüniformeerden (leger, politie, brandweer, douane, parkwachters) stuurden bijvoorbeeld delegaties naar ons centrum om een opleiding te volgen.

Onlangs opende u een centrum in Kameroen. Nochtans is het volgens UNAIDS vooral zuidelijk Afrika dat het ergst lijdt onder de aidsepidemie.

Luc Montagnier: Alhoewel de cijfers voor West-Afrika minder alarmerend zijn dan die voor zuidelijk Afrika, blijven ze veel hoger dan deze in geïndustrialiseerde landen. De infectiegraad in Ivoorkust bedraagt momenteel 5,7%. Dat is niet niks.

Een aantal jaar geleden onderzochten we de mogelijkheid om een centrum te openen in Zuid-Afrika. Op dat ogenblik was de regering er echter niet van overtuigd dat het virus dat we hadden geïsoleerd ook het virus was dat aids veroorzaakt. Het gevolg was dat ze geen steun boden aan het centrum. In Congo, Gabon en Tanzania was er wel interesse vanuit de regering maar waren er geen financiële middelen voorhanden.

Het is belangrijk om weten dat de stichting enkel kan functioneren als de landen ze ondersteunt, hetzij financieel, hetzij met infrastructuur. Het centrum in Kameroen wordt gefinancierd met steun van de regering en van donorlanden zoals Italië. Daarnaast wil ik erop wijzen dat de regering van Kameroen opmerkelijke inspanningen levert op het vlak van jeugdeducatie. Ik was verbaasd toen ik bij schoolbezoeken in contact kwam met kinderen tussen 8 en 10 die goed op de hoogte waren van aids.

Het centrum in Abidjan werkt voor een stuk met eigen middelen. Veel patiënten doen er beroep op en zij die het zich kunnen veroorloven, betalen voor hun behandeling. Wie niet kan betalen wordt toch behandeld. Daarvoor ontvangen we steun van de overheid en van het *Globaal fonds ter bestrijding van aids, tbc en malaria* (GFATM).

Hebt u te maken gekregen met culturele hindernissen?

Luc Montagnier: Afrika kent zijn specifieke problemen. Daarom is het van groot belang om rekening te houden met de culturele context. Sommige lokale gebruiken vergroten de kans op het overdragen van het virus, zoals rituele verminking van pasgeborenen of geboortes waarbij geen steriele instrumenten worden gebruikt.

Mensen genezen en een epidemie uitroeien zijn twee verschillende dingen.

Vaak komen vrouwen gezond aan op de kraamafdeling en verlaten ze het hospitaal hiv-positief door het hergebruik van niet-steriel medisch materiaal. Het grootste probleem is een gebrek aan middelen maar er is ook een tekort aan informatie. Baby's worden vaak besmet via een zoogster die voor de kinderen zorgt terwijl de moeder uit werken gaat.

Tezelfdertijd weigeren veel mensen om zich te laten testen op hiv uit vrees voor stigmatisering. Wij moeten hen overtuigen om zich toch te laten onderzoeken zodat we hen kunnen behandelen. Maar eens een behandeling gestart is, geven sommigen het gaandeweg op omwille van financiële redenen of omdat ze zich beter voelen. Het resultaat is dat ze terug ziek worden.

Werkt u samen met traditionele genezers?

Luc Montagnier: Dat is iets wat we overwegen maar het is niet eenvoudig. De samenstelling van hun producten is een geheim dat van generatie op generatie wordt overgedragen. En omdat ze niet gepatenteerd kunnen worden, zijn ze niet aantrekkelijk voor de geneesmiddelenindustrie.

In Abidjan hebben we een product uit Japan getest dat gebaseerd is op gefermenteerd papaya-extract. De Japanners bezitten het geheim van hoe het wordt gemaakt maar het is een voorbeeld van een goed-gedefinieerd product volgens farmaceutische criteria. Er zijn >

gecontroleerde klinische proeven mee gedaan. Elke partij is identiek, hetgeen niet altijd het geval is bij plantenextracten.

Proeven toonden aan dat dit product weliswaar geen alternatief is voor de triple-therapie waarmee hiv wordt behandeld maar dat het wel een heilzame invloed heeft op het immuuniteitsysteem van patiënten. Inmiddels voerden we een tweede klinische proef uit maar het is nog wachten op de resultaten daarvan.

We testen ook producten die het immuuniteitsysteem stimuleren. Als het therapeutisch vaccin waaraan we werken wil slagen, moeten we ook het immuuniteitsysteem herstellen. De huidige triple-therapie volstaat niet.

U denkt dat aids kan uitgeroeid worden met behulp van een therapeutisch vaccin en voert daar onderzoek naar. Hoever staat de research?

Luc Montagnier: Het is een proces dat al tien jaar aan de gang is. In het begin kon het idee om een therapeutisch vaccin te ontwikkelen maar op weinig belangstelling rekenen van Franse en internationale financieringsbronnen. Het idee was niet aantrekkelijk omdat er hoop was op een preventief vaccin en op genezing.

Ondertussen is er veel veranderd. We weten dat de triple-therapie geen genezing biedt en dat de levenslange behandeling allerlei neveneffecten heeft die kunnen leiden tot ziektes die vaak fataal zijn.

Vandaag staat het project voor een therapeutisch vaccin er beter voor omdat het privé-financiering zal krijgen.

Denkt u dat uw Nobelprijs u zal helpen om nieuwe middelen aan te trekken?

Luc Montagnier: Kort en krachtig: ik hoop het!

Wat zijn de voordelen van een therapeutisch vaccin?

Luc Montagnier: De natuur toont ons voorbeelden van mensen die drager zijn van het hiv-virus maar die niet ziek zijn en geen aids hebben. We zoeken naar een therapeutisch vaccin dat het immuuniteitsysteem van iemand die besmet is, zal versterken zodat het lichaam zichzelf kan verdedigen. Iemand die besmet is zou op die manier met hiv kunnen leven zonder de ziekte te ontwikkelen. Vergeet niet dat de huidige behandeling voor een persoon ongeveer 12.000 dollar per jaar kost en gemakkelijk 20 tot 30 jaar kan duren. Een vaccin daarentegen vergt amper drie injecties. Twee opeenvolgende spuiten en een booster achteraf. Hoeveel het ook kost, het zal zeker 20 tot 50 keer goedkoper zijn dan de triple-therapie.

Wanneer komt er een oplossing voor aids?

Luc Montagnier: Mensen genezen en een epidemie uitroeien zijn twee verschillende dingen. Genezen is inderdaad ons meest onmiddellijke doel en zal zijn invloed hebben op de epidemie. Als mensen weten dat ze genezen kunnen worden, zullen ze zich sneller laten testen en zij die genezen zijn zullen geen andere mensen meer besmetten enz...

Maar we mogen niet verwachten dat we plots op miraculeuze wijze een oplossing zullen vinden. Persoonlijk geloof ik niet in een preventief vaccin voor aids. Klinische proeven hebben aangetoond dat groepen die gevaccineerd waren, meer kans op besmetting liepen omdat ze overtuigd waren dat ze beschermd waren door het vaccin, hetgeen het geval niet was.

Aids kan uitgeroeid worden door een combinatie die behandeling, informatie en educatie omvat – vooral gericht op jonge mensen op school. Zelfs als we een preventief vaccin zouden vinden, moeten we mensen nog altijd leren om zich verantwoordelijk te gedragen om de verspreiding van hiv te voorkomen. ■

Jasmina Sopova

UNESCO-topman verheugd met Nobelprijs voor Luc Montagnier

Op 6 oktober 2008 werd bekendgemaakt dat de Franse viroloog Luc Montagnier dit jaar de Nobelprijs voor geneeskunde krijgt. Hij deelt de prijs met zijn medewerkster Françoise Barré-Sinoussi (voor hun ontdekking van het menselijk immuundeficiëntievirus dat aids veroorzaakt). Samen krijgen ze de helft van de een miljoen euro die aan de prijs verbonden is. De andere helft gaat naar de derde laureaat van dit jaar: Harald zur Hausen (voor zijn ontdekking van humane papillomavirussen die baarmoederhalskanker kunnen veroorzaken).

In een reactie op het nieuws, liet de directeur-generaal van de UNESCO, Koïchiro Matsuura optekenen dat hij "verheugd is dat deze prestigieuze prijs wordt toegekend aan iemand waarmee de UNESCO al jaren samenwerkt".

Luc Montagnier staat aan het hoofd van de World Foundation for Aids Research and Prevention die in 1993 is opgericht in samenwerking met de UNESCO. Beide organisaties werkten sindsdien onder meer samen om ervoor te zorgen dat de landen die het ergst door hiv en aids getroffen worden, betere toegang krijgen tot wetenschappelijke kennis.

De samenwerking tussen de UNESCO en de stichting werd in 2006 voor een periode van zes jaar hernieuwd. Het akkoord leidde onder andere tot het *Families First Africa* project dat aidspreventie organiseert in Burkina Faso, Ivoorkust en Kameroen.

Het Carnaval van Aalst en de Heilig-Bloedprocessie van Brugge zijn kandidaat voor de nieuwe Representatieve lijst van immaterieel erfgoed van UNESCO.

> Erfgoed <

Vlaamse volkscultuur kandidaat voor UNESCO-erkenning

De *Conventie voor de bescherming van immaterieel cultureel erfgoed* is in 2003 aangenomen door de Algemene Conferentie van de UNESCO en trad in 2006 officieel in werking. Half juni 2008 kwam ze op kruissnelheid nadat de Algemene Vergadering van lidstaten van de conventie de operationele richtlijnen voor de werking van de conventie goedkeurde.

Wereldwijd bewustzijn

De UNESCO-conventie voor de bescherming van immaterieel cultureel erfgoed kan beschouwd worden als een aanvulling op de Werelderfgoedconventie. Voortaan genieten immers niet enkel monumenten en landschappen over internationale bescherming onder het vaandel van de UNESCO, nu komen daarvoor ook tradities, feesten, dansen, rituelen, verhalen, oude ambachten en geneeswijzen enz... in aanmerking. Zogenaamd niet-tastbaar of immaterieel erfgoed dus, waarvoor we in Vlaanderen ook wel het begrip *volkscultuur* gebruiken. De conventie streeft een wereldwijd bewustzijn na van het belang van deze vorm van erfgoed. Daarbij is het de bedoeling om de culturele diversiteit in de wereld in beeld te brengen en te beschermen. Het begrip *bescherming* wordt daarbij als volgt gedefinieerd: "Bescherming betekent maatregelen treffen die erop gericht zijn de leefbaarheid van het immaterieel cultureel erfgoed te verzekeren, inclusief de identificatie, de documentatie, het wetenschappelijke onderzoek, de bewaring, de bescherming, de promotie, de versterking, de overdracht van immaterieel cultureel erfgoed, in het bijzonder door formeel en niet-formeel onderwijs, en het revitaliseren van verschillende aspecten van erfgoed."

Internationale lijst

Uithangbord van de conventie wordt de *Representatieve lijst van immaterieel cultureel erfgoed van de mensheid* (art. 16 van de conventie), die voor immaterieel erfgoed moet betekenen wat de Werelderfgoedlijst betekent voor monumenten en landschappen. De UNESCO nam, eerder onverwacht, een vliegende start door de lidstaten van de conventie meteen al de kans te geven om voor 30 september 2008 de eerste voorstellen voor die internationale lijst in te dienen. Voortaan kunnen er jaarlijks zulke kandidaturen worden aangebracht.

Vlaams minister van Cultuur Bert Anciaux gaf onmiddellijk opdracht aan de bevoegde administratie, de Afdeling Erfgoed van het Agentschap Kunsten en Erfgoed, om een regeling uit te werken en een speciale ad hoc-commissie samen te stellen om zo snel mogelijk het Vlaamse immaterieel erfgoed internationale erkenning te kunnen geven. Vlaanderen greep de gelegenheid aan om een eigen inventaris op te stellen. De opname in een dergelijke Vlaamse inventaris is trouwens een voorwaarde voor de indiening op de representatieve lijst van UNESCO en zal een belangrijke peiler vormen voor het beleid dat de Vlaamse overheid nastreeft voor het immaterieel cultureel erfgoed dat zich op haar grondgebied bevindt.

Snelprocedure 2008

Gezien de strakke deadline voor 2008 werd door het Agentschap Kunsten en Erfgoed onmiddellijk een (overgangs)procedure uitgewerkt voor de eerste nominaties voor de *Inventaris van immaterieel cultureel erfgoed Vlaanderen*. Bij deze snelprocedure werd ook een ad-hoc beoordelingscommissie betrokken die de ingediende dossiers voor de Vlaamse cultuurminister adviseerde, zowel met het oog op opname in de Vlaamse inventaris als op de kandidatuur voor de representatieve UNESCO-lijst. De dossiers werden op volgende punten beoordeeld:

De Heilig-Bloedprocessie van Brugge is een van de 111 kandidaten voor inschrijving op de Representatieve lijst van immaterieel cultureel erfgoed van de UNESCO.

- de identificatie van de betrokken gemeenschappen, groepen of – als dat van toepassing is – individuen en hun locatie (draagvlak)
- de huidige en de recente acties die ondernomen zijn om het element te beschermen en de maatregelen die (uiterlijk binnen een jaar) in verband met de bescherming genomen zullen worden
- de samenwerking met (een) erkende cultureel-erfgoedorganisatie(s)
- de representativiteit en de uniciteit

Vlaamse inventaris

De *Inventaris van immaterieel cultureel erfgoed Vlaanderen* is geen doel op zich maar een middel waarmee Vlaanderen een meer kwalitatieve erfgoedwerking wil nastreven. Er werden elf kandidaat-dossiers ingediend: acht werden positief beoordeeld, de overige drie negatief. De negatieve adviezen sloegen vooral op het dossier zelf dat te vaag en onvoldoende gestoffeerd was om de effectiviteit van de bescherming daadwerkelijk te beoordelen. De indieners van deze negatief beoordeelde dossiers kregen aanbevelingen zodat de herwerkte dossiers bij een volgende indiendatum opnieuw kunnen worden voorgelegd. >

Vlaamse erfgoedorganisaties adviseren UNESCO

Van 4 tot 8 november 2008 kwam het *Intergouvernementeel comité voor de bescherming van immaterieel cultureel erfgoed* bijeen in Istanbul (Turkije). Het was de derde reguliere sessie van dit comité, dat instaat voor de uitvoering van de *Conventie voor de bescherming van immaterieel cultureel erfgoed*.

Het comité staat onder meer in voor het beoordelen van dossiers die door lidstaten worden ingediende, spreekt zich uit over inschrijving van immaterieel erfgoed op de twee lijsten van de conventie (een representatieve lijst vergelijkbaar met de alombekende Werelderfgoedlijst en een lijst van immaterieel erfgoed dat dringend nood aan bescherming heeft) en ondersteunt projecten die passen binnen het kader van de conventie.

De conventie voorziet dat het comité bij de uitvoering van haar taken beroep kan doen op de hulp en het advies van bepaalde experts en organisaties. Daarover is in Istanbul een belangrijke beslissing genomen. Het comité heeft beslist om 51 niet-gouvernementele organisaties uit de hele wereld te selecteren en voor te dragen voor accreditatie door de UNESCO. Die accreditatie betekent voor deze organisaties niet alleen een erkenning door de wereldgemeenschap, ze zorgt er ook voor dat de UNESCO en het comité op hen beroep kunnen doen voor het verlenen van advies.

De geaccrediteerde organisaties zullen in de eerste plaats adviezen formuleren over de dossiers die landen indienen voor opname in de lijst van fenomenen die nood hebben aan bescherming of *safeguarding*, en vervolgens over eventuele financiering of ondersteuning van de projecten in kwestie.

Vooral het plan voor *safeguarding*, een strategisch stappenplan om immaterieel cultureel erfgoed te beschermen of te redden, is een belangrijk element van dergelijke dossiers dat moet worden beoordeeld door organisaties die niet gevestigd zijn in het indienende land.

Onder de geaccrediteerde organisaties die voortaan advies inzake cultureel erfgoed aan de UNESCO kunnen geven, vinden we vier Vlaamse organisaties terug: FARO Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed vzw, de Federatie voor Vlaamse Historische Schuttersgilden vzw, Heemkunde Vlaanderen vzw en het Instituut voor Vlaamse Volkskunst vzw.

Andere opmerkelijke organisaties die een accreditatie kregen zijn de International Association for Falconry and Conservation of Birds of Prey (IAF) die haar juridische zetel in België heeft en gerenommeerde organisaties zoals ACCU (Asia/Pacific Cultural Centre for UNESCO), ICOM (International Council of Museums), de International Council for Traditional Music, de International Social Science Council, de World Martial Arts Union, Traditions pour Demain en SIEF (Société Internationale d'Ethnologie et de Folklore).

Voor de volledigheid moeten we vermelden dat de accreditaties nog formeel moeten worden bekrachtigd door de Algemene Vergadering van lidstaten van de conventie die in juni 2010 bijeenkomt. In de praktijk zullen de geselecteerde organisaties volgend jaar evenwel al ingeschakeld worden bij de beoordeling van de eerste dossiers voor opname in de lijst van fenomenen die nood hebben aan bescherming. ■

Volgende elementen van immaterieel cultureel erfgoed werden binnen het kader van de snelprocedure op de *Inventaris van immaterieel cultureel erfgoed Vlaanderen* opgenomen:

1. Sint-Dimpnaverering en de Geelse psychiatrische gezinsverpleging
2. Heilig-Bloedprocessie van Hoogstraten
3. Oud Limburgs Schuttersfeest
4. Vlaamse Gebarentaal
5. Houtem Jaarmarkt
6. Heilig-Bloedprocessie van Brugge
7. Aalst Carnaval
8. Feest van Krakelingen en Tonnekensbrand

Representatieve UNESCO-lijst

Zeven van de ingediende kandidaturen wensten eveneens in aanmerking te komen voor voordracht voor de representatieve UNESCO-lijst. Belangrijk is dat de operationele richtlijnen van de conventie bepalen dat een dossier dat geweigerd werd door het bevoegde UNESCO-comité pas na minstens vier jaar opnieuw kan worden ingediend. Daarom werd bij de selectie van kandidaat-dossiers een kwalitatieve aanpak gehanteerd en werd er rekening gehouden met de reële slaagkansen van het dossier.

Twee van de zeven kandidaat-dossiers werden uiteindelijk weerhouden:

1. Heilig-Bloedprocessie van Brugge
2. Aalst Carnaval

Ook hier werden voor de indieners van de niet weerhouden dossiers aanbevelingen geformuleerd en werden ze aangespoord om bij een volgende indiendatum de herwerkte dossiers terug voor te leggen. Ze kunnen hiervoor een beroep doen op de diensten van FARO, Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed vzw.

Veel geroepen

Overigens was Vlaanderen niet alleen in zijn ijver om kandidaat-dossiers bij de UNESCO in te dienen voor opname op de *Representatieve lijst van immaterieel cultureel erfgoed van de mensheid*. De Organisatie ontving 111 kandidaturen uit 35 landen. Volgend jaar in september wordt bekend welke elementen het *Intergouvernementeel comité voor de bescherming van immaterieel cultureel erfgoed* wisten te bekoren. ■

Marino Bultinck

We kunnen met zijn allen vrij genieten van de rijke diversiteit en de unieke eigenschappen van het werelderfgoed. Maar 's werelds meest opmerkelijk erfgoed vergt een specifiek beheer om te verzekeren dat ook toekomstige generaties het kunnen bewonderen. Daar wordt zelden bij stilgestaan door bezoekers en de mensen die instaan voor het beheer en het onderhoud van werelderfgoedsites werken doorgaans in stilte, ver weg van alle belangstelling. Vandaar dat we hieronder ingaan op het beheer van een van de dertien begijnhoven die in Vlaanderen als werelderfgoed erkent zijn en het bouwtechnisch onderhoud voor een keer op de voorgrond plaatsen.

> Focus <

Bouwtechnisch onderhoud en beheer van het Groot Begijnhof in Leuven

Het Groot Begijnhof in Leuven is een van de dertien Vlaamse begijnhoven die op 2 december 1998 op de UNESCO Werelderfgoedlijst opgenomen zijn. Deze opname is een eer, maar ook een plicht die inspanningen vereist van verschillende partijen met de doelstelling de uitzonderlijke bouwhistorische en architecturale waarde van de site te behouden en over te dragen naar de toekomstige generaties.

Om dat doel te kunnen bereiken, is het noodzakelijk dat de site een gepaste bestemming krijgt en dat er regelmatig bouwtechnisch onderhoud wordt uitgevoerd. Gezien aantal aanwezige gebouwen in het begijnhof, is er een deskundige en globale aanpak vereist, in combinatie met een goede planning en coördinatie van de nodige werken.

Bestemming

De huidige bestemming van het Groot Begijnhof in Leuven past perfect bij de site en bij de K.U. Leuven die er eigenaar van is. De eenheden hebben hoofdzakelijk een woonfunctie, wat de oorspronkelijke functie van de meeste huizen was. Het Groot Begijnhof is vandaag bewoond door studenten, gastprofessoren en een aantal vaste bewoners. Hoewel de bewoners regelmatig wijzigen, heeft de site haar oorspronkelijke karakter goed kunnen bewaren. In totaal telt het Groot Begijnhof in Leuven een 100-tal gebouwen. De gotische Sint-Jan De Doper kerk uit 1305 is het oudste gebouw op de site en een van de herkenningssymbolen. Twee gebouwen die in de loop van de tijd van bestemming zijn veranderd, zijn de oude infirmerie waarin zich vandaag de multifunctionele ruimten van de Faculty Club bevinden en het Convent van Chièvres dat dient als congrescentrum.

De site heeft een privé-karakter maar is ook vrij toegankelijk voor publiek. Groepen leerlingen, stadsbewoners of erfgoedliefhebbers bezoeken dagelijks het Groot Begijnhof. Zij komen daar om te wandelen door de met kasseien bedekte verkeersvrije straten, om even uit te blazen op een bank naast een grasveld of om de architectuur te bewonderen. Van alle bezoekers wordt verwacht dat zij het huisreglement respecteren dat onder andere is opgemaakt om de rustige sfeer die reeds eeuwen lang over de site heerst, te behouden.

Betrokken partijen

De omgang met erfgoed vereist een samenwerking tussen verschillende disciplines die hun kennis met elkaar delen en

op elkaar afstemmen en die op deze manier bijdragen tot het vormen van een breed platform waarop alle erfgoedgerelateerde interventies worden gesteund. Volgens dit principe zijn in het Groot Begijnhof van Leuven verschillende interne en externe diensten betrokken die elke een belangrijke rol in het onderhoud, en daardoor bij het bewaren, van de site spelen.

Het domein werd in de jaren 1962, 1968 en 1970 aangekocht door KUL-UCL en kort daarna gerestaureerd onder de leiding van prof. Raymond Lemaire. In 1980 werd de site eigendom van de K.U.Leuven door overdracht vanuit KUL-UCL. Het bouwtechnisch onderhoud van de site wordt gecoördineerd door de Technische Diensten van de K.U.Leuven in nauw overleg met prof. Marc Vervenne die sinds 1999 de functie van de president van het Groot Begijnhof vervult. Binnen de Technische Diensten K.U.Leuven is in 2004 de Divisie Monumenten gevormd die voor het beleid en de coördinatie van de projecten betreffende het historisch waardevolle universitaire bouwpatrimonium verantwoordelijk is. Alle projecten in het Groot Begijnhof in Leuven worden door of in overleg met de Divisie Monumenten uitgewerkt.

Samenwerking

Naast een hele groep medewerkers van de Technische Diensten van de K.U. Leuven is sinds 2007 ook Monumentenwacht actief in het Groot Begijnhof. Jaarlijks inspecteert deze dienst een aantal groepen van huizen. De resultaten van deze inspectie worden binnen de Divisie Monumenten verder behandeld met een directe aanpak van de dringende zaken via de eigen werkplaatsen. Voor de werken die op termijn nodig zijn, wordt ook een systematische aanpak gehanteerd.

Ten slotte is er een goede samenwerking met de Cel Onroerend Erfgoed van de Vlaamse Gemeenschap, hetgeen ongetwijfeld een meerwaarde voor de site is. De gedachtewisselingen over de specifieke materies worden bevorderd door de brede kennis en ervaring die aanwezig zijn in de Cel en binnen de K.U.Leuven. Dit leidt tot praktische oplossingen die volledig gebaseerd zijn op de algemeen erkende restauratieprincipes, maar tegelijk ook zo goed mogelijk aangepast zijn aan de hedendaagse noden.

Werk van lange adem

Dat het Groot Begijnhof in Leuven vandaag in zo een goede toestand verkeert, is allesbehalve vanzelfsprekend en vormt geen garantie voor de toekomst. Om de goede bewaring van dit >

erfgoed te verzekeren blijft het planmatig uitvoeren van onderhoudswerken noodzakelijk. Daarbij wordt gewerkt met een globaal plan waarin de prioriteiten en algemene principes vastgelegd zijn. Binnen dit algemene kader zoekt de Divisie Monumenten verder naar de specifieke oplossingen waarbij ze verschillende partners betreft om een zo breed mogelijke kijk op de zaken te krijgen en tot de best mogelijke oplossingen te komen.

Hoewel projecten meestal in een relatief korte periode worden uitgewerkt en gerealiseerd, is het bouwkundig onderhouden een langetermijnoperatie die weliswaar geen architecturaal spectaculaire resultaten geeft, maar wel alle lof en waardering verdient omdat de betrokkenen erin slagen om de internationaal erkende waarde van dit erfgoed voor de toekomst te bewaren. ■

Divisie Monumenten
Technische Diensten K.U.Leuven

De omgang met werelderfgoed vereist een samenwerking tussen verschillende partners en disciplines.

Recente onderhoudswerken aan het Groot Begijnhof

De voorbije jaren zijn, al dan niet met onderhoudspremie of restauratiepremie, op verschillende vlakken werken uitgevoerd aan de woningen in het Groot Begijnhof in Leuven. De hoogste prioriteit wordt gegeven aan het behouden van een gezonde buitenschil, daarna komen technieken, interieuraanpassingen en buiteninfrastructuur aan de beurt.

Er wordt getracht zoveel mogelijk naar standaardoplossingen te streven, dit zowel om duidelijke en eenduidige richtlijnen te hebben naar materialen en werkwijzen toe bij herstellingen, alsook om een uniformiteit te verkrijgen in uitzicht en gebruik. Op deze manier kunnen herstellingen ook sneller gebeuren waardoor het risico op vervolgschade minimaal gehouden wordt.

WERKEN AAN DE GEBOUWSCHIL

Dakwerken

Voor de huizen met tegelpandaken werd in de periode van 1994 t.e.m. 2004 een grondige restauratie gerealiseerd van de dakbedekking. Hierbij werd een compromis gezocht tussen het verbeteren van de thermische eigenschappen van het dak en het behoud van het uitzicht van de dakconstructie zowel aan de binnenzijde als aan de buitenzijde.

Om het zicht op de kepers in de bewoonde zolders te behouden werd geopteerd om geen isolatie naar binnen toe aan te brengen maar te werken met een ophoging van het dak. De verhoging tegen opgaande muren werd afgewerkt zoals dit ook in de bestaande toestand het geval was met ofwel een mortelband ofwel een eiken lat.

Een intensief en doorgedreven markt- en labonderzoek ging vooraf aan het vastleggen van een geschikte tegelpan: uitzicht en duurzaamheid waren de belangrijkste parameters bij de uiteindelijke keuze van de pan. De gebruikte tegelpannen zijn handgemaakt voor dit project en werden in een voorgeschreven verhouding van kleuren (zwart-geel-rood) gemengd om

een natuurlijk uitzicht te verkrijgen dat nauw aansluit bij de bestaande tegelpanafdekkingen.

Gespreid in fasen werden in de loop van 2002-2003 (fasen 1 tem 5) en 2005 (fasen 6 tem 10) de dakgoten vervangen en tevens de standpijpen die een levensverwachting hadden van minder dan 5 jaar. Ook hier werd vertrokken vanuit het standpunt van behoud van de originele detailleringen.

Tezelfdertijd werden ook de beschadigde voegen van bovendaks metselwerk vernieuwd. Voor de samenstelling van de voegmortel werden hier ook verschillende testen uitgevoerd om de bestaande mortel zo goed mogelijk te benaderen.

Buitenschrijnwerk

In 2006 is een project opgestart om de toestand van de ramen in het Groot Begijnhof te analyseren en te komen tot een werkwijze om deze terug in goede staat te brengen. Hiervoor werd allereerst

door de Divisie Monumenten een vooronderzoek uitgevoerd naar de historie van de ramen en werd een inventaris gemaakt van de aanwezige raamtypes en hun detailleringen. Vervolgens werd er onderzocht of er mogelijkheden waren om de ramen energetisch te verbeteren.

Na onderzoek bleek dat de toestand van het houtwerk over het algemeen nog goed was en een globale vervanging nog niet aan de orde was. Een thermische verbetering met behoud van de huidige profielen en wijziging van het glastype bleek zowel esthetisch, historisch als technisch niet wenselijk. Er werd dan ook geopteerd om de huidige ramen en beglazing te behouden en vooral te werken op herstel van de schade en een degelijk onderhoudsplan.

Gespreid in fasen over drie jaar (2007 – 2009) zullen alle ramen door een schrijnwerker nagekeken worden en hersteld, zowel qua houtwerk als qua hang- en sluitwerk. Indien nodig zullen rotte houtdelen vervangen worden door onderdelen uit hetzelfde hout en met dezelfde detaillering of hersteld worden

TECHNIEKEN

Brandbeveiliging

Het volledige Groot Begijnhof is onder handen genomen om te voldoen aan de normen van de brandveiligheid. In overleg met de brandweer en de Cel Onroerend Erfgoed is een concept uitgewerkt waarbij de veiligheid sterk verbeterd werd maar er slechts een minimum aan zichtbare ingrepen werd gedaan.

De compartimentering van de gebouwen werd aangebracht op het niveau van de wooneenheden. Er is overeengekomen de bestaande binnendeuren niet te vervangen door branddeuren maar wel een brandscheiding te maken op de plaatsen waar boven de deur een glas in lood raam aanwezig was.

Verder werden er rookdetectoren aangebracht die een brandcentrale aansturen met sirenes. De rookdetectoren hebben een witte kleur en de bedrading werd ingewerkt in muren en plafonds om ze zo onopvallend mogelijk te maken. Voor het aantal en de plaatsing kon zonder problemen voor 80% van de gevallen zuiver de voorgeschreven norm gevolgd worden. Daarbij werd ook elke keuken voorzien van de nodige brandblussers en branddekens en werden in het begijnhof 3 ladders geplaatst op verdoken plaatsen om een evacuatie naar buiten te kunnen doen. Aan de dakkapelramen is een katrolsysteem voorzien voor evacuatie van de bovenverdieping.

Elektriciteit

Een tweede werk betreffende techniek dat systematisch voor het hele begijnhof wordt uitgevoerd, is het vernieuwen van de elektriciteit. De installatie zoals ze aanwezig was, voldoet niet meer aan de huidige normen. Er werd dan ook een totaalproject opgestart waarbij de volledige bedrading vernieuwd wordt en de zekeringkasten in orde gesteld worden of vernieuwd worden (inclusief keuring). De wooneenheden werden ook

met een reparatiemortel. Aansluitend wordt ook de stopverf vervangen door een glaskit met gelijk uitzicht en worden de ramen geschilderd.

Al het mechanische sluitwerk aan de deuren van het Groot Begijnhof werd in 2008 voorzien van nieuwe cilinders om ook hier een uniformiteit te bekomen en zo een vlottere werkbaarheid (ligisch opgebouwd sluitplan) voor het Begijnhof te bewerkstelligen. Er werden nieuwe afdekplaatjes aangebracht die het uitzicht van bestaande afdekplaatjes in het Begijnhof combineren met de vormgeving van de nieuwe cilinders.

Bliksemafleider

Op de Sint-Jan De Doper kerk is nog steeds een radioactieve bliksemafleider geïnstalleerd. Het verwijderen hiervan en het voorzien van een nieuwe installatie zullen in 2009 gelijktijdig gebeuren. Het dossier is opgesteld in samenwerking met de Cel Onroerend Erfgoed.

voorzien van de nodige data-aansluitingen die in deze tijd onmisbaar zijn. Alle nieuw aangebrachte leidingen werden ook hier ingewerkt in de muren.

Op hetzelfde moment werd ook de verlichting aangepast aan de huidige noden. De graad van verlichting was op veel plaatsen onvoldoende of niet voldoende aangepast aan het gebruik van de ruimte. In een beweging met het vernieuwen van de elektriciteit worden er dus ook aanpassingen gedaan van de verlichtingspunten en worden er nieuwe armaturen opgehangen voor een beter comfort.

Voor de keuze van de armaturen werden volgende eisen voorop gesteld: ze moeten blijvend verkrijgbaar zijn, ze moeten esthetisch integreerbaar zijn in elke woning, ze moeten voldoende lichtsterkte geven maar tevens energiezuinig zijn (m.a.w. kunnen voorzien worden van spaarlampen), ze moeten brandveilig zijn en mogen niet breekbaar zijn (dus geen glas in de armatuur), en ze moeten onderhoudsvriendelijk zijn en dus afwasbaar.

Sanitair en klimaatregeling

In de voorbije jaren werden tevens de hoofdverdeelleidingen van verwarming en warm tapwater vernieuwd in de straten tot aan de aansluitingen binnen de woning. Deze werden ook voorzien van thermische isolatie om de circulatieverliezen maximaal te beperken. Momenteel is de laatste fase van deze werken in uitvoering.

In de meeste woningen zijn de verticale gedeeltes van het leidingennet goed bereikbaar in een afneembare afkasting. In >

een deel van de woningen zijn deze in de kamers ingewerkt in een schacht in de muur welke tot op heden enkel opengemaakt kon worden op destructieve wijze.

Naar aanleiding van een probleem aan een van de waterleidingen werd vorig jaar besloten deze afkasting van de schachten aan te passen om ze vlot toegankelijk te maken bij eventuele problemen.

In een heel aantal badkamers op het Groot Begijnhof bleek ook onvoldoende ventilatie aanwezig te zijn waardoor er schimmelvorming kon optreden op muren en plafonds. Met het herstel van de ramen en een beter sluiting hiervan, was het

INTERIEUR

De voorbije jaren bleken meerdere keukens aan het einde van hun levensduur te zijn. Ze werden vervangen en aangepast aan de huidige comforteisen. Mettertijd is hier ook een systematiek voor ontwikkeld waardoor momenteel alle keukens in dezelfde materialen en met dezelfde detailleringen worden uitgevoerd. Ook voor de toestellen is een standaardtype ingesteld.

Recent werden ook een aantal douches vernieuwd wegens doorlekproblemen op de aansluiting van de douchebak met het omringende materiaal of vanwege het niet meer waterdicht zijn van de tegelvoegen. Om zowel technisch als qua onderhoud de meest duurzame oplossing te bekomen, worden waar mogelijk douchecabines geïnstalleerd. In sommige gevallen is het plaatsen van een cabine onmogelijk omdat de douche onder het dak in zit. Hier is een afwerking gebruikt waarbij

BUITENINFRASTRUCTUUR

Bestrating

In het verleden werden in de straten waar de hoofdleidingen vernieuwd zijn ook de kasseien heraangelegd. Er werd gebruik gemaakt van de bestaande kasseien welke zo vlak mogelijk werden teruggelegd. Momenteel loopt er een studie om na te gaan hoe de toegankelijkheid van het Groot begijnhof kan verbeterd worden zonder het uitzicht van de kassei-straten teveel te wijzigen. Door de aanwezigheid van deze kasseien is de toegankelijkheid van het Groot Begijnhof vaak problematisch voor mensen met fysieke beperkingen, ouderen, ouders met een kinderwagen, enz...

Straatmeubilair en verlichting

Er is tevens een project in studie voor het vervangen van de vuilnisbakken en het centraliseren van de fietsenbergingen, voornamelijk op die plaatsen waar vaak fietsen tegen de gevel blijven staan.

In de toekomst zal ook de buitenverlichting onder de loep genomen worden om na te gaan of deze voor verbetering vatbaar is zonder dat het privé-karakter van het begijnhof wordt

aangeraden dit probleem globaal te bekijken en waar nodig extra verlichting te voorzien. Er werd een inventaris opgemaakt van de probleemzones en onderzocht hoe in elk van de gevallen de uitgang van de verlichting op een zo onopvallende en esthetisch zo mooi mogelijke manier kon aangebracht worden in de gevel.

Er werd gekozen om waar mogelijk gebruik te maken van steigergaten en in de andere gevallen op een zo onopvallend mogelijke plaats een verdiept rooster in de muur te voorzien. Voor de vorm van dit rooster wordt ook getracht zoveel mogelijk het versnijden van bakstenen te voorkomen en de baksteenmaten te volgen.

waterdichte matten op de muur worden geplaatst waarop betegeld wordt.

Momenteel wordt ook als er een bewonerswissel is, nagegaan of de woning aan een opfrissing toe is. Zo een opfrissing omvat: vernieuwen van de elektriciteit en verlichting, vernieuwen van de lino bevoering (indien nodig) en schilderen van de binnenzijde van de ramen, de radiatoren en de witte muren.

Er loopt nu ook een project om een standaard vast te leggen voor meubilair in de kamers en appartementen. Dit project is nog in studie.

aangetast. De locatie van bijkomende verlichting alsook de keuze van de armaturen zal in de nabije toekomst in studie genomen worden.

Ommuring

In de loop van 2006-2007 is een voorstudie uitgevoerd i.v.m. de ommuring van het begijnhof die ook dringend aan restauratie toe is. In de voorstudie zijn een archiefonderzoek, in situ onderzoek, een pathologische studie en een materiaaltechnische studie opgenomen. In een volgende stap zal de stabiliteit van de muur meer in detail onderzocht worden. Aan de hand van de resultaten van deze onderzoeken zal een restauratieplan voor de muur worden opgesteld. ■

Boeken

The Shadow Education System: Private Tutoring and its Implications for Planners

Er is weinig informatie beschikbaar over hoe wijdverspreid privé-lessen zijn en welke invloed ze hebben. Dat heeft vooral te maken met de aard van deze dienstverlening die buiten de planning en de controle van het formele onderwijssysteem wordt aangeboden.

Deze titel uit de reeks die zich voornamelijk richt tot onderwijsplanners en beleidsmakers, en wordt uitgegeven door het UNESCO Internationaal Instituut voor Onderwijsplanning, bevat een van de eerste systematische analyses van het fenomeen 'privé-lessen'. De publicatie onderzoekt waarom er beroep wordt gedaan op privé-lessen en welke factoren van het onderwijssysteem, de bredere sociaal-culturele context en de economie van invloed zijn op de omvang en de ontwikkeling van het fenomeen.

Het boek analyseert eveneens de impact van het fenomeen op een reeks factoren zoals de academische prestaties van studenten en bredere sociale issues zoals ongelijkheid en economische productiviteit. Het besluit met een reeks beleidsaanbevelingen die onderwijsplanners kunnen overwegen wanneer ze willen rekening houden met het fenomeen. ■

http://publishing.unesco.org/details.aspx?Code_Livre=4629

Double-shift Schooling: Design and Operation for Cost-effectiveness

Scholen waar er net zoals in sommige fabrieken in 'ploegen' gewerkt wordt, waarbij twee groepen kinderen afzonderlijk les komen volgen, de ene in de voormiddag, de andere in de namiddag: in Vlaanderen is het geen gangbaar concept maar in delen van de wereld is het de enige manier om onderwijs te kunnen aanbieden. Het drukt

immers de kosten. Jammer genoeg gaan sommige van deze systemen ten koste van de onderwijskwaliteit. Een gegeven waarmee onderwijsplanners rekening moeten houden als ze dergelijke systemen overwegen of uittekenen.

Aan de hand van praktijkvoorbeelden uit verschillende landen, somt dit boek de voor- en nadelen van dergelijke onderwijssystemen op. Ook de vergelijking met het traditionele enkelvoudige onderwijs wordt gemaakt, alsook met systemen die in drie of zelfs vier ploegen werken. De publicatie is in de eerste plaats bedoeld voor onderwijsplanners maar is ook van nut voor mensen die de dagdagelijkse leiding over dergelijke scholen hebben. ■

http://publishing.unesco.org/details.aspx?Code_Livre=4631

Effective Literacy Programmes: Options for Policy-makers

De vierde Education for All doelstelling (EFA, zie eerder in dit nummer) luidt: de alfabetiseringsgraad onder volwassenen met 50% verhogen tegen 2015. Om deze doelstelling te bereiken moeten er programma's worden opgesteld die zich vooral richten tot vrouwen, onder wie het analfabetisme het hoogst is, en moet er een beter toegankelijk aanbod komen van primair volwassenenonderwijs. Nu al is duidelijk dat de kans groot is dat zeker 50 landen de vooropgestelde doelstelling inzake alfabetisering niet zullen halen.

Ondanks een eeuwlange ervaring met alfabetiseringsprogramma's, is er een verbazend tekort aan vergelijkbaar empirisch bewijsmateriaal over welke strategieën, leermethoden en lesmaterialen het meest efficiënt zijn. Dit boek maakt gebruik van de weinige beschikbare data om een overzicht te geven van welke opties onderwijs- en curriculumplanners kunnen overwegen.

Het begint met een werkbare omschrijving van de term 'operationele alfabetisering' en onderzoekt de implicaties van geletterdheid als mensenrecht. Verder geeft het aan wat er realistisch mag verwacht worden van alfabetiseringsprojecten. Besluiten doet het met een reeks opties waarover beleidsmakers en onderwijsplanners beschikken om plannen te ontwikkelen voor het behalen van de alfabetiseringsdoelstelling van EFA. ■

http://publishing.unesco.org/details.aspx?Code_Livre=4632

History of Humanity

Na bijna vijftien jaar intensief werk krijgt deze overzichtsreeks van de geschiedenis van de mensheid een tweede herziene editie. De reeks bestaat uit zeven delen waarvan nummer zes en zeven nu verschijnen. De tweede editie verschilt sterk van de eerste en biedt een overzicht van de culturele en wetenschappelijke verwezenlijkingen rekening houdend met nieuwe feiten en methoden van historiografisch onderzoek. Er werkten zo'n 450 vooraanstaande experts uit uiteenlopende disciplines aan mee.

Deel zes heeft de negentiende eeuw tot onderwerp. Het behandelt thema's zoals de industriële revolutie, religie, architectuur en geneeskunde, en geeft gedetailleerd weer welke veranderingen er plaatsgrepen binnen elke regio van de wereld. Het toont ook hoe de verschillende regio's steeds meer met elkaar verbonden geraakten en hoe internationale handel en migratie uitbreiding namen, vooral gekoppeld aan koloniale dominantie.

Deel zeven onderzoekt de veranderingen die de menselijke activiteit tekenden tijdens de twintigste eeuw, een tijdperk gekenmerkt door wetenschappelijke, technologische, sociale en politieke innovatie. Tegen deze achtergrond behandelt het onder meer de vrijheidsbewegingen en conflicten die

leidden tot de ontmanteling van de grote koloniale systemen. Ook de globalisering komt aan bod. ■

http://publishing.unesco.org/details.aspx?Code_Livre=4633

http://publishing.unesco.org/details.aspx?Code_Livre=4634

The Future of Drylands

Droge gebieden brachten enkele van 's werelds grootste beschavingen voort en moderne gemeenschappen gevestigd in droge gebieden beschikken over rijke en unieke culturen. De ecosystemen in dergelijke streken tonen een verrassende biodiversiteit. Verwoestijning is echter een ernstig probleem in deze gebieden. Het tast de bodem en de plantengroei aan. 70% van de droge gebieden kampen met het probleem, tengevolge van langaanhoudende droogtes, maar ook tengevolge van een slecht beheer van de veestapel of door onoordeelkundig landgebruik.

Dit boek is ontstaan uit een internationale wetenschappelijk conferentie over het onderzoek naar verwoestijning en droge gebieden die de UNESCO organiseerde van 19 tot 21 juni 2006 in Tunis (Tunesië). Het geeft een overzicht van praktische oplossingen om verwoestijning te bestrijden en om ecosystemen in droge gebieden te bewaren en duurzaam te beheren. Er is bijzondere aandacht voor het behoud van biologische en culturele diversiteit in droge gebieden en voor de invloed van de mens. ■

http://publishing.unesco.org/details.aspx?Code_Livre=4638

Brochure

Ethiek van wetenschap en technologie bij UNESCO

In dit tijdperk van globalisering zijn de ontwikkeling en verspreiding van wetenschap en technologie een zaak van de hele wereld geworden. Het is dan ook van groot belang om gemeenschappelijke normen en waarden en ethische principes op dat vlak te ontwikkelen en te verspreiden, om de wetenschappelijke en technologische vooruitgang in goede banen te leiden en om ervoor te zorgen dat ook iedereen op deze wereld van de voordelen van die vooruitgang kan genieten.

De UNESCO, als VN-organisatie met een bijzondere opdracht op het vlak van sociale en menswetenschappen, is uitstekend geplaatst om een internationaal ethisch netwerk voor wetenschap en technologie uit te bouwen en te promoten. Daartoe ontwikkelde de Organisatie een aantal programma's, instrumenten en strategieën die uitgebreid aan bod komen in deze brochure.

Een aantal principes staan centraal in de visie van de UNESCO op ethiek. Deze moet volgens de Organisatie wortelen in een filosofische reflectie, moet zich baseren op het systeem van de mensenrechten, en moet werken binnen de wetenschappen maar op een onafhankelijke en kritische manier.

Deze principes vormen een stevige basis waarop verder wordt gebouwd aan een doeltreffende samenwerking met wetenschappen, de introductie van ethiek in het onderwijs en de versterking van de ethische link tussen de wetenschappelijke en technologische ontwikkeling enerzijds en de culturele, juridische en religieuze context waarin deze ontwikkeling plaatsvindt anderzijds. ■

Ethiek van wetenschap en technologie bij UNESCO is uitgegeven door het UNESCO Platform Vlaanderen en is gratis verkrijgbaar via info@unesco-vlaanderen.be

De in deze rubriek voorgestelde titels die door de UNESCO zijn uitgegeven, kan je snel, veilig en gemakkelijk bestellen via de website die onder elk stuk vermeld is. Een compleet overzicht van de andere publicaties van de UNESCO kan je raadplegen op <http://publishing.unesco.org>

kalender

1 december	Wereld aidsdag
2 december	Internationale dag voor de afschaffing van de slavernij
3 december	Internationale dag voor mensen met een handicap
5 december	Internationale vrijwilligersdag voor economische en sociale ontwikkeling
7 december	Internationale dag voor de burgerluchtvaart
9 december	Internationale dag tegen corruptie
10 december	Mensenrechtendag
11 december	Internationale dag van de bergen
18 december	Internationale dag voor migranten
19 december	VN dag voor Zuid-Zuid samenwerking
20 december	Internationale dag voor menselijke solidariteit
27 januari	Internationale herdenkingsdag ter nagedachtenis van de slachtoffers van de Holocaust
20 februari	Werelddag voor sociale rechtvaardigheid
21 februari	Internationale dag van de moedertaal